

nr 4 1987 15 kr

politisk och kulturell tidskrift

Sydsvenskan

TEMA SRI LANKA

Tigerledaren fick
kriget han önskade

FALLET LUNDSTRÖM
ADOPTIONSBLUFF
ÄNKEBRÄNNING

ÄNKEBRÄNNING

Tidigt på morgonen den 4 september i år brände en ung kvinna ihjäl sig — inför 4 000 åskådare — med sin döde make i knäet. Det var i byn Deorella, cirka 50 kilometer från den berömda, rosa staden Jaipur. Den makabra händelsen har nästan fått lika stor uppmärksamhet i indiska massmedia som premiärminister Gandhis kamp för att behålla makten.

Trots att det fanns tusentals vittnen har ingen — åntingen av religiösa skäl eller av rädsla för hämnd från fanatiska hinduer — varit beredd att förutsättningslöst diskutera händelsen. Ingen har vittnat om att någon form av tvång skulle ha förekommit. I stället intygas att flickan satt där med ett överjordiskt leende på läpparna och att elden antändes genom ett mirakel och inte av någon människa. Ett vittne medger dock — efter starka garantier om anonymitet — att han hört flickan ropa efter sin far.

— Jag hörde att hon ropade "pappa! pappa!" när eldslågorna omslöt henne, berättar han.

Flickan var 18 år och hade varit gift i endast åtta månader. Hon hette Roop Kanwar, var dotter till en bussbolagsägare och gift med Maan Singh, son till Sumer Singh, högstadielärare. Kanwar hade gått ut gymnasiet och hennes man hade avlagt högskoleexamen. Han dog inom ett par dygn efter att han drabbats av en magsjukdom som är vanlig i Indien. Efter dödsfallet "belägrade anden Kanwars själ", enligt hennes svärfar. Varken han eller någon annan familjemedlem kunde övertala henne att inte genomföra *sati* (änkebränning). Sati uppfattas av byborna, liksom av många andra hängivna hinduer, som det främsta

uttrycket för lojalitet en änka kan visa sin man.

Ont omen

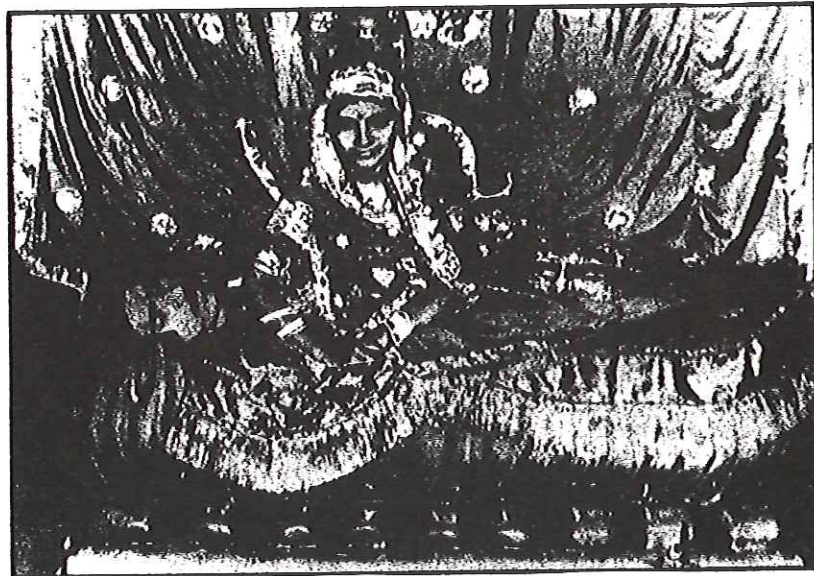
En av byborna gav emellertid en sannare beskrivning:

— När allt kommer omkring hade hon ju inget liv att se fram emot. En änka kan inte gifta om sig och hon hade inga egna barn.

Vårt samhälle betraktar en änka som ett ont omen och en ekonomisk börda. Hon måste gå barfota, sova på golvet, kan aldrig lämna huset och förtalas om hon ses tillsammans med en främmande man. Det är bättre för henne att vara död.

Byn Deorella, som ligger i Sikardistriktet i delstaten Rajasthan, domineras av klanen sakhtwat inom kasten rajput. Byn har omkring 5 000 invånare, en relativt hög utbildningsnivå och goda kommunikationer. Senast en sati ägde rum var 69 år sedan. Sakhtwat-klanen är emellertid okända för att glorifiera sati, men i praktiken ser de — i likhet med sina trosfränder — inga tvingande skäl för änkor att genomföra det.

Det finns elektricitet, telenät och andra

Vykort säljs nu som idealiserar bränningen i Deorala.

Mytiskt ritualmord

I den hinduiska mytologin är Sati en av Shivas hustrur. Hon var dotter till den vise Daksa, och gifte sig mot sin fars vilja med Shiva. När sedan Daksa underlät att bjuda in sin svärson till ett stort offer dog Sati av grämseln och vissa källor hävdar att hon kastade sig själv i offerelden. Hon återuppstod senare i form av Parvati. Denna berättelse är grunden för sati-traditionen.

Äldsta kända fallet av Sati ägde rum vid Eran, nära Sagar i Madhya Pradesh, omkring år 510 e Kr.

Att den omänskliga seden spreds har många orsaker, men i botten ligger samma nedvärdering av kvinnan som även gett upphov till hemgiften i ett mansdominerat samhälle.

Änkebränning var speciellt framträdande bland de högre krigarkasterna (rajputer och jat-kast) där bruden sågs som en belastning för familjen, tärande på tillgångarna utan att själv skapa några. Om det var hennes ställning som brud är det inte förvånande att hennes värde sjönk ännu mer när hon blev änka.

Till detta ska fogas den uppfattning, som ännu är rådande på vissa håll i Indien, att en kvinna inte är en individ utan endast en mannens ägodel, och utan honom är hon ingenting. Attityden härrör från de gamla lagböckerna (Dharmashastra). I Manusmitri, en av de viktigaste forntida lagtexterna heter det: "En

kvinnas förtjänar inte självständighet" (Ne stree svatantryam arahathi).

Tron att en änka, och då i synnerhet yngre sådana, skulle frestas att ägna sig åt sinnliga fröjder användes också som argument för sati. Självklart gällde dock inte samma logik för änkemän!

Men den starkaste faktorn som tjänat till att hålla sati-traditionen vid liv är den gloria av ära som omger den. Bland rajput-kvinnor tog det sig uttryck i kollektiva självmord om deras män dött i strid.

Rajputerna var också de främsta beskyddarna av traditionen. Kachchhawa-kungarna av Amber och Jaipur har haft en lång rad av sats genom historien. När Raja Man Singh I dog i Illichpur 1614 begick fyra av hans 31 hustrur sati. 1819 när Sawai Jagat Singh kremerades i Jaipur begick samtliga 22 hustrur sati.

Även om redan mogulkejsaren Akbar försökte bekämpa praktiserandet av sati lyckades han inte utrota traditionen. Britterna uppfattade det som en barbarisk sed och avskaffade den officiellt 1829. Den mest framträdande inhemske kritikern av seden var 1800-tals reformatorn Raja Rammohun Roy som oförtrutet drev kampanjer mot sati i Bengalen. Men fortfarande nu, på 1980-talet, fortlever alltså traditionen.

Sudheer Birodkar

moderna bekvämligheter i byn. Vid sitt bröllop förde Khanwar med sig guldornament, elektriska fläktar, kylskåp, TV och radio som hemgift. Denna hemgift tog hennes döde makes anhöriga diskret hand om.

Alla utom Kanwar tycks ha tjänat på den kusliga händelsen. Hennes far, Pal Singh Rathore, har förklarat att hans dotter var en martyr och lovat att donera pengar till ett tempelbygge. Hon har fått gudomlig status och tillbeds nu dagligen av tusentals pilgrimer vid platsen för änkebränningen. Det har gett hennes familj "socialt anseende" och en berömmelse som kommer att gå till historien.

Offergåvor

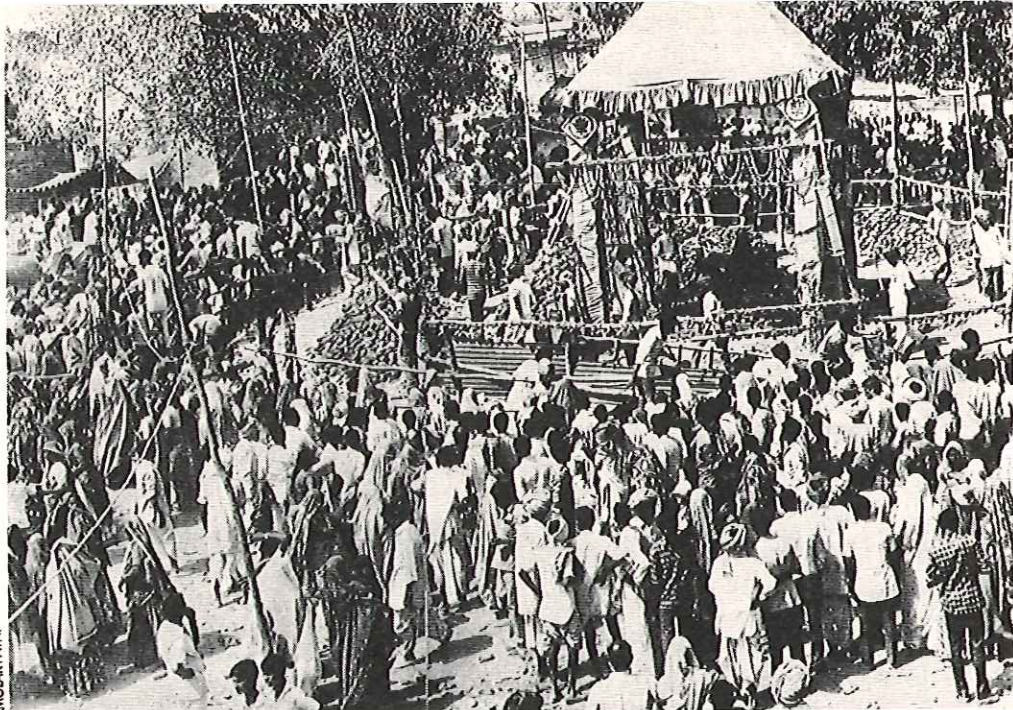
Byns ekonomi blomstrar tack vare att 10 000-tals pilgrimer dagligen besöker den. Byborna har satt upp affärer för att sälja mat och offergåvor: siden, kokosnötter och sötsaker samt bilder av Kanwar, som kostar tre amerikanska dollar. De som jobbar inom transportnäringen gör också goda förtjänster. Kollektbössorna vid platsen för kremeringen måste tömmas nästan en gång i timmen. Fram till den 16 september lär motsvarande 250 000 amerikanska dollar ha samlats in — ett avsevärt belopp, speciellt som det kommer från en fattig bondebefolkning.

Den enda organisation som protesterat är en kvinnogrupp i Jaipur. Gruppen har vänt sig till högsta domstolen i Rajastan med krav på att regeringen stoppar förhärliandets av sati. De har också riktat skarp kritik mot den mycket uppmärksammade ceremoni som hölls 13 dagar efter änkebränningen och mot planerna på att uppföra ett tempel på platsen. Rajastans *advocate general* hävdade att regeringen inte kunde förbjuda ceremonin eftersom den i första hand var en familjeangelägenhet. Han lovade däremot att se till att domstolens beslut blev verkställt.

Domstolen beslutade att inga offentliga ceremonier fick genomföras. Den 16 september samlades likväld mellan 250 000 och 400 000 människor i Deorella. Även en del politiker, jurister, läkare, studenter, lärare och företagare fanns med i denna grupp av tillbedjare. Polisen hade stoppat all kollektivtrafik inom en radie av 12 kilometer från byn. Men folk tog sig i alla fall dit — gående eller åkande med någon av de 200 bussar som Kanwars far ordnat eller med traktor, oxer eller kamel. Fyra män med svärd var posterade vid änkebränningsplatsen och vakter med dragna vapen bevakade området däromkring. En vaka hölls för att hindra att onda besvärjelser skulle störa den ihjälbrända flickans själ. Mirakel hade utlovats. I ett flygblad till försvar för änkebränning hävdades att en pilgrim återfått rörelseförmågan i ett förlamat ben.

Förbannelse

Polisen höll sig på avstånd och arresterade endast Kanwars 15-åriga svåger, som tänt bälet. Han förklarade för polisen att han dragits med av slagord som "Länge le-

Tiotusentals nyfikna och vallfärdande pilgrimer anlände i buss laster till byn Deorala.

ve den gudomliga modern!" och att han var rädd att en förbannelse skulle drabba honom om han inte tände elden. För ett sekel sedan påstås en hel familj ha blivit utplånad på grund av en sådan förbannelse i samband med änkebränning.

Polisen är rädd för att provocera allmänheten eftersom Kanwar anses ha blivit en del av de lokala gudarnas krets (panteon). Regeringschefen i Rajastan, Hardeo Joshi, fördömer änkebränning men konstaterar samtidigt att sati värderas högt av dess anhängare. Hans inrikesminister, Gulab Singh, som själv tillhör klanen saktawat inom kasten rajput, har gjort flera märkliga uttalanden. Fastän han lovat att förhindra att ett tempel uppförs på kremeringsplatsen, har han också sagt: "Tillbedjan är en i grundlagen fastslagen medborgerlig rättighet. Ska verkligen statsmakten inkräkta på folkets rättigheter?"

Lokala tjänstemän är än mer tveksamma till att ingripa. Enligt vad tidningarna rapporterat ska en tjänsteman ha sagt, att eftersom det inte finns några vittnen till brottet kan myndigheterna inte avgöra om någon änkebränning alls har ägt rum. Myndigheternas försiktiga hållning och polisens frånvaro i samband med ceremonin uppfattas av byborna som ett uttryck för moder-gudinnans makt.

Förbjudet

Änkebränning är förbjuden enligt indisk lag. Rajastans regering har beklagat att den inte blev underrättad i så god tid att den kunde förhindra "det avskyvärda brottet". Men inget gjordes för att stoppa ceremonin den 16 september. Delstatsregeringen kände sig hotad av den stora folksamlingen och av 1 000 unga medlemmar av rajputkastet, vilka hotat med att offra sina egna liv om myndigheterna ingriper.

Men indiska aktionsgrupper för mänskliga rättigheter hävdar, att de religiösa stämningarna inte kan vara mer laddade i dag än vad de var för 158 år sedan, då den brittiske

generalguvernören lord William Bentinck förbjöd ritualen, som en följd av den agitation som leddes av hindureformatorn Raja Rammohan Roy.

Enligt de kvinnoorganisationer, som arrangerat demonstrationer runt om i landet, gäller frågan inte i första hand Kanwars död, utan främst glorifieringen av den, vilken riskerar att uppmuntra ett återupptagande av denna barbariska rit. Enligt läkare skulle Kanwar ha blivit medvetlös av eldslågorna och sedan dött av kolmonoxidförgiftning. Tioprocentiga brännskador är tillräckliga för att ge upphov till medvetlöshet.

De som mest eftertryckligt fördömt änkebränningen är två annars diametralt motsatta politiska grupper. Det militanta partiet Hindu Bharatiya Janata överväger att utesluta några av de lokala partiföreträdare som deltog i ceremonin. Kommunisterna har krävt att delstatsregeringen i Rajastan ska avgå eftersom den varken tagit domstolens beslut på allvar eller försökt stoppa ceremonin vid kremeringsplatsen.

Även om Gandhi låtit en av sina ministrar resa till Rajastan för att undersöka saken — vilket ledde till att fyra av Kanwars ingifta släktingar arresterades — så har inte kongresspartiet och övriga mittenpartier reagerat tillräckligt starkt.

Inget tyder för närvarande på att de enorma kollekter som samlats in på platsen kommer att konfiskeras. Donationer från några av Indiens rikaste medborgare har heller inte stoppats.

Motståndare till änkebränning kräver att tempelbygget — ändamålet för kollekterna och donationerna — ska stoppas. Det är värt att lägga på minnet, att det redan finns ett gammalt sati-tempel i Rajastan som sägs årligen inbringa tiotals miljoner rupeer från besökande pilgrimer.

Salamat Ali

Denna artikel har tidigare publicerats i *Far Eastern Economic Review*, 8/10 -87.

sydastien

4/87 politisk och kulturell tidskrift

Omslagsbild: THOMAS BIBIN

INNEHÅLL

Salamat Ali & Sudheer Birodhar	2	Änkebränning
Lars Grahnström & Anders Davidson	5	Gerillakrigets Afghanistan Enighet mot bomber
Johan Tell	8	Indisk resa i morfars fotspår
Ajit Roy	11	Indisk huvudvärk Bofors, torika, Sri Lanka
Hseng Nounng Lintner	12	Bilder från Nagaland
TEMA SRI LANKA		
Thomas Bibin	14	Kriget på freden
Peter Schalk	16	Fredsavtalet Indien - Sri Lanka
Kerstin Törnquist & Airi Perklén	19	Arbetskraft till Mellanöstern
Wiveca Stegeborn	20	En infödningssmugglares historia
Thomas Bibin	22	Hon åttalar polischefen
Gunilla Pilfors	24	Adoptionsstopparbyrå
Jenny Granhagen	26	Fronten flyttar söderut
Anders Sjöbohm	28	Tre engelskspråkiga författare
	32	Recensioner
Krister Winér	34	Landreform i Bangladesh
	34	Notiser från Sydastien
Tomas Löfström	36	Möt Indien-festivalen

Carl-Gustaf dödade flera hundra

Det senaste halvårets händelser i Sri Lanka är kanske de mest avgörande i landets moderna historia. Först var det fredsavtalet den 29 juli mellan Indien och Sri Lanka. Sen kom de indiska truppernas besättande av tamilområdena i Sri Lanka och indiernas blodiga kväsning av den starkaste gerillan bland tamilerna, de s k Tigrarna.

Enligt uppgift från Indien nyligen så avgjordes kriget av indiernas lätta artilleri (105 mm kanoner) och det svenska bärbara granatgeväret Carl-Gustaf. Detta tillverkas sedan länge i Indien på licens från statliga FFV. Den indiska militären säger sig ha dödat minst 700 tamiltigrar, vilket betyder att det svenska granatgeväret troligen betytt döden för flera hundra familjer.

Freden och kriget gav stort eko i nyhetsmedia världen över. Också i Sverige har vi tidvis fått nyheter dag för dag om utvecklingen i Sri Lanka, mest i form av telegram från nyhetsbyråerna.

Några svenska korrespondenter begav sig en kort tid till Colombo, men därutöver har man inte tagit några bredare grepp. Anmärkningsvärt är också att etermedierna, dvs radion och teve, här hemma veterligen inte en enda gång behandlat Sri Lanka annat än på nyhetsplats. Vi har också kontaktat några av de främsta Sri Lanka-kännarna i landet och ingen har kontaktats av någon journalist. Uppgiften om de svenska vapnen i kriget mot gerillan har inte heller publicerats i Sverige.

Tidskriften SYDASIEN tror att det finns fog för att ägna större delen av detta nummer åt Sri Lanka.

Redaktionen

SYDASIEN
Box 1625
221 01 LUND

Besöksadress: Råbygatan 5 B (Lars Eklund)
Telefon: 046-13 35 68

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Teknisk redaktör: Lars Eklund

Tryck: Grafiska Huset, Luleå 1987
Fotosättning: Norrdistribution A.R.

Register: Progek, Göteborg
ISSN: 0282-0463

Prenumeration: för privatpersoner kostar 60 kr för fyra nummer (ett år), övriga betalar 75 kr. Vi är tacksamma för stödprenumerationer å 100 kr. Lösnummerpris 15 kr.

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN

Redaktion för detta nummer: Stig Hansén, Thomas Bibin och Lars Eklund (Göteborg)

Manusstopp för nästa nummer: 8 januari 1988.

Kontaktpersoner för Sydasienkommittéerna:

Stockholm:
Gerard Rikken, Ringvägen 9 A
117 26 Stockholm, 08-68 43 71

Göteborg:
Thomas Bibin, V Bodarnevägen 3102
441 60 Alingsås, 0322-511 77

Skåne:
Göran Djurfeldt, Kullavägen 3
230 02 Åkarp, 040-46 08 95

Sydasienskommittéernas plattform:
Sydasienkommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydastien och att stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydastien och i Sverige.

LARS GRAHNSTRÖM

Gerillaledare Massoud: "Vår militära taktik har förbättrats"

— Tack vare vår förbättrade taktik och samordning av gerillastyrkorna har vi det senaste året kunnat inta viktiga fiendeposteringar.

Det berättar den legendariske gerillaledaren Massoud för Lars Grahnström som nyss kommit hem från sin andra resa i Afghanistan.

De viktigaste skillnaderna jämfört med mitt besök för två år sedan är att det går lättare att vandra på landsbygden i dag. Då tittade vi alltid efter de ryska helikoptrarna som ofta kom på låg höjd för att angripa karavanerna. Man hade alltid sin pato, sin afghanska filt, nära till hands att kunna dölja sig under. Nu fanns inget av detta. Jag såg bara helikoptrar en gång och det var över Nuristan, en del av Afghanistan som egentligen inte berörts av kriget.

Tack vare att mudjaheddin fått amerikanska Stingers-robotar vågar de ryska piloterna inte flyga på samma sätt som tidigare. I södra Afghanistan har gerillan haft detta effektiva luftvärn i snart ett år och har varit mycket framgångsrika med att skjuta ner både helikoptrar och flygplan. I nordost fick gerillan Stingers först i september.

Bomber nattetid

När den karavan jag reste med närmade sig Panjshirdalen fick vi höra att vi bara kunde vandra genom dalen nattetid på grund av risken för bombningar, men när

vi kom dit gick alla karavaner dagtid; det hade ändrat sig på bara kort tid.

Men det betyder naturligtvis inte att bombningarna upphört. Dock bombar rysarna annorlunda och utan någon större precision. Bombningarna sker från mycket hög höjd och de senaste månaderna har de också börjat bomba en del städer nattetid, och det är något nytt. Sovjet fortsätter också att sprida ut antipersonella minor på landsbygden, så terrorn mot civilbefolkningen fortsätter. Det är mest för karavanerna som det i dag är lättare.

I Panjshirdalen har mudjaheddin varit mycket framgångsrika det senaste halvåret. Befälhavaren för mudjaheddin i fem provinser i nordost, den legendariske Ahmed Shah Massoud, berättar:

— Det senaste året har vi intagit många viktiga fiendeposteringar. I bergstrakterna har Sovjet- och Kabularmén bara två posteringar kvar.

Tunga vapen

Massoud är nog den viktigaste militäre och politiske ledaren i Afghanistan i dag. Det märks inte minst på det hundratal personer från alla delar av landet som varje dag står i kö för att träffa honom.

Massoud är naturligtvis glad över Stinger-robotarna.

— Men det är inte bara Stingers som betyder och kommer att betyda mycket. Vi har i dag överlag tyngre vapen som gör det möjligt att angripa fiendens baser. Kinesiska BM 12-raketer, granatkastare, raket- och granatgevär har varit viktiga för våra framgångar. Men minst lika viktigt är vår förbättrade taktik och samordning av gerillastyrkorna. När vi intog regeringsbasen i

Kalafgan använde vi mudjaheddin från fyra olika provinser och de stod enade under en kommandant.

Det var den sjunde juli som regeringsbasen i Kalafgan intogs och Massoud nämner den attacken som ett mönsterexempel på mudjaheddins förbättrade militära taktik. Attacken inleddes sent på eftermiddagen. Det var tillräckligt med dagsljus kvar för att mudjaheddin skulle kunna angripa, men inte för att de ryska helikoptrarna skulle hinna till undsättning. Samtidigt attackerades närliggande ryska baser för att förstärkningar därifrån skulle utebli. Basen föll efter 45 minuters strid.

Sönderbombad dal

I dag är Panjshirdalen till stor del ett avfolkat område. Kanske bor det bara 20 000 kvar i själva dalen. För fyra år sedan gjorde Sovjet en större offensiv mot dalen så då utrymdes civilbefolkningen. Den breda och bördiga nedre delen av dalen bombades sönder, byarna jämnades med marken. Sovjet- och Kabularmén byggde upp en kedja av baser, men de ryska trupperna har varit instängda i sina baser, omringade av mudjaheddin. Det senaste året har mudjaheddin inte ens gjort några allvarliga försök att inta de ryska baserna, men håller ändå 4 000 ryska soldater och lika många regeringssoldater under kontroll.

Nu cirkulerar det rykten om att Sovjet helt tänker dra sig ur Panjshir. Men det är inget Massoud egentligen önskar sig, för då kan dessa soldater göra stor skada på annat håll.

Lars Grahnström

Afghanska skolor är militära mål

I krigets Afghanistan fungerar nästan inga skolor längre. Men motståndsrörelsen driver skolprojekt, och Roza Gul, som är en av de ledande i utbildningsfrågor, har besökt Sverige. För Anders Davidson berättade han om flickornas skolgång, behovet av pengar och om utbildningens betydelse i motståndskampen.

— Situationen i Afghanistan tillsammans med apartheid i Sydafrika har orsakat den högsta dödligheten bland barn någonstans i världen.

Så sa Lisbeth Palme i det välkomsttal hon höll inför en hearing Svenska Afghanistankommittén anordnade om de afghanska barnens situation.

I det fattiga Afghanistan hade barnen det svårt redan tidigare. Om det fanns en skola i närheten av byn måste barnen i alla fall hjälpa till med familjens försörjning. Som överallt i tredje världen arbetade de på fälten i stället för att sitta i skolbänken. Kanske pojkarna en förmiddag i veckan kunde gå till moskéskolan. Och blev skörden dålig ett år gick pojkar som flickor som vuxna hungriga.

I krigets Afghanistan har naturligtvis ingenting av detta blivit bättre.

Nästan inga skolor fungerar längre. De som regimen försöker hålla öppna lär ut

sovjetisk ideologi och predikar gudsförnekelse för barn som ska växa upp i en levande islamsk tradition. Undervisningen störs av skolstrejker och protestmarscher.

De skolor som finns på landsbygden där ockupationsmakten inte har kontroll är militära mål och skolklasser bombas. Barnen kommer inte undan kriget. De dödas, tillfångatas och torteras. De förlorar föräldrar och släktingar, kanske hela byn. Fortfarande går de hungriga. Nu sedan Sovjet bränt skördarna och bombat åkrarna.

Timme efter timme i två dagar vittnade expertpanelen om vad Afghanistankriget innebär. Rapporter lades fram om sjukvårdsbehoven i de befriade områdena, om ansträngningarna att få igång skolundervisning inne i landet, om den passiviserande flyktintillvaron som drabbar flera miljoner afghaner. Större delen av dem barn och ungdom.

— Ryssarna säger att dom vill ge oss utbildning och kommit för att lära oss läsa. Men dom sände inte 150 000 lärare utan soldater som nu förstör dom skolor vi hade. Våra duktiga lärare har dom fängslat och dödat, säger Roza Gul med tillbakahållen ilska när jag träffar honom i Lund efter hearingen i Stockholm.

Roza Gul gästade Studentkåren och Lunds Afghanistankommitté för att informera om det skolprojekt som *Afghanistan Education Committee* driver inne i landet. Han är den som i Pakistan samordnar arbetet med att framställa läroböcker och distribuera dem över gränsen till de rörliga skolorna.

— Största problemet för oss är bristen på pengar. Behoven är så stora och vi skulle behöva göra så mycket mer. Efter fyra års arbete har vi nu framställt läroböcker för klasserna 1 till 6. Vi har 600 lärare i arbete

med nästan 30 000 elever. Det är ett bra resultat men inte nog, säger Roza Gul.

På mötet på Gröna vinden i AF-huset berättade han att den sovjetiska ockupationen naturligtvis var det främsta problemet för skolverksamheten. Nu raderas det som tidigare fanns att bygga vidare på.

Roza Gul är en entusiast som skulle ha mycket gemensamt med våra folkhögskolepionjärer. Där han står och på knagglig engelska läser från sitt papper verkar han först främmande. De ständiga hänvisningarna till islam låter i mina öron fel men efter en stund känner jag igen bildningsentusiasmen.

Roza Gul var också före den sovjetiska invasionen och statskuppen 1978 engagerad i utbildningsfrågor. Han känner bristerna från kungatiden och republikens år under sjuttioalet men menar att det hände mycket då. Det gick kanske långsamt men landet var fattigt. Lärarbristen kunde inte avhjälpas i ett slag. I dag måste en ny lärargeneration utbildas och det är inte lätt när de unga männen helst vill slåss med vapen i hand mot inkräktaren.

Det här är ett problem för Roza Gul och de andra som arbetar för att bygga upp ett utbildningsväsende:

Skolor för flickor i Keshimdalen.

”Utan händer är det svårt att sköta vapen”

LARS GRAHNSTRÖM

TORS DAG 27/8: När jag besökte en skola i dag, berättade en av eleverna med stolthet att han sprängt två minor dagen innan. Flera andra skulle överträffa honom. De hade sprängt både fem och sex minor. Fyra dagar tidigare hade Sovjet bombat en by, Kangurchi, fem kilometer nedåt dalen. Vid bombningen hade en man dödat, hans 8-åriga son och syster hade skadats lindrigt. Samtidigt med bombningen spred de ryska planen stora mängder minor över stora områden.

Några av pojkarna lovade att visa oss var de hittat minorna. Det var ett stort melonfält. Torrt, förutom en del grönska vid själva melonerna. Vi gick försiktigt fram och såg många plasthöljen och tändsatser till minorna. Och sen kom vi fram till första hela minan. En av de mudjaheddin som var med tog snabbt ett steg tillbaka när han upptäckte minan och höll då att trampa på en annan mina. På en yta mindre än en halv fotbollsplan upptäckte vi ett trettiotal minor. Dessa antipersonella minor är av grön plast, med två vingar. Små, kanske

10-15 cm mellan vingarna, och bak en tändhatt. När de låg i grönskan var de nästan omöjliga att upptäcka.

Däremot gick det bra att se dem mot den torra jorden eller mot vägen. Åtminstone om man gick och letade efter dem. Pojkarna som var med oss började att kasta jordklumpar mot minorna för att få dem att explodera. Det gick inte så bra och de hittade inga stenar att kasta, så då började de ta upp minorna i vingarna och kasta i väg dem ner mot en torr backföra. Fem stycken fick de att explodera utan att de exploderade i handen på dem. Men alla har inte sådan tur. I en skola såg jag två pojkar som fått sina högerhänder bortsprängda och en pojke med båda händerna söndertrasade och fula ärr i ansiktet. Allt efter en större minutläggning för två år sedan.

Dessa antipersonella minor är rena terrorvapnen. De riktar sig inte mot några militära mål. En mudjaheddin med riktiga, ryska militärkängor får i regel inga större skador av en av dessa minor. En bonde som arbetar barfota

— När ryssarna kom trodde vi inte kriget skulle vara länge. Vi trodde att vi på samma sätt som vi besegrade engelsmännen skulle kunna besegra ryssarna. Vi trodde att världen skulle reagera och stödja oss. Men vi tog miste. Dom som nu leder motståndskampen är unga och förstår utbildningens betydelse, berättar han.

Men även om utbildning och kultur också är vapen i kampen för det fria Afghanistan så erkänner Roza Gul att det finns en motsättning mellan skolgång och militär kamp. Den kan först lösas riktigt när det blir fred. Nu under kriget får man göra så gott man kan men han ägnar många vakna timmar åt att ett framtida fritt Afghanistan behöver fler kunniga jordbrukare än modiga mujahedin — gerillasoldater.

Hur är det med flickornas skolgång då?

— Jo, det är ett problem, säger han på sitt lärarvis.

Han berättar att hans egna flickor nu går i primärskolan, men att hans bröders döttrar inte får lov att gå till skolan. När flickorna blir äldre tror han det kommer att bli svårare att låta dem fortsätta. Trycket från familjen och traditionen blir starkare och han vet inte om han kommer att stå emot.

— I väst tror ni att vi inte vill låta flickorna gå i skolan men ni förstår inte problemen. Fler och fler flickor fick undervisning från sextioalet och framåt. Men arbetet för att få flickorna till skolan måste ske varsamt och kommer att ta tid i vårt land där den stora majoriteten av männen faktiskt inte heller har gått i skola. Vi måste övertyga dom om att också flickor behöver utbildning men det tar tid. Och ni måste förstå att nu är ryssarna vårt stora problem. . .

Anders Davidson

på sin åker riskerar däremot att få foten bortsprängd. Och djuren! En åsna hade dagen innan fått ett ben avslaget.

Men främst riktar sig dessa minor mot barnen. Det är de som springer omkring ute på fälten och leker ofta barfota. Och det är de som plockar upp minorna för att kasta dem och få dem att explodera. Oftast går det bra men inte alltid.

De antipersonella minorna ligger i linje med den ryska krigsföringen i övrigt. Dagens barn är framtidens mujahedin och utan händer är det svårt att sköta något vapen.

Lars Grahnström

Antipersonella minor är nästan omöjliga att upptäcka i grönskan.

20 punkter för enighet

I 200 representanter för befrielseörelsen i hela Afghanistan träffades i somras. Konferensen utmynnade i en 20-punktars-resolution, ett stort steg mot enighet, som här presenteras.

1. Rätten att bestämma Afghanistans framtida skepnad tillhör martyrernas efterföljare och de trofasta mujahedin som utkämpar hårda slag och är villiga att dö för sin sak. Inga andra kan ta den rätten ifrån dem.
2. Ryssarna måste lämna Afghanistan villkorslöst och stoppa blodsutgjutelsen bland vårt oskyldiga folk.
3. Ryssarna kan inte lämna Afghanistan utan att betala krigsskadestånd.
4. Vi mujahedin kommer inte att lägga ner våra vapen och stoppa vårt heliga krig innan en rättfärdig islamsk regering är etablerad i Afghanistan, innan den heliga koranen blir högsta lag och Guds flagga hissas över våra höga fjäll.
5. Vi avvisar och fördömer starkt den förrädiska "vapenvilan" och "koalitionsregeringen" som ryssarna och deras nickedockor har föreslagit.
6. Det måste bli enighet i mujaheddins led inne i Afghanistan.
7. Konferensen diskuterade hur vi ska intensifiera samordnade och omfattande operationer mot de ryska invasionsstyrkorna i hela landet och fattade beslut i linje med det.
8. Trådlös kommunikation mellan mujahedin måste etableras över hela Afghanistan. Vi måste göra allvarliga försök att komma över de hinder som finns.
9. Mujahedin bör samarbeta mer och utväxla erfarenheterna av jihad (det heliga kriget), för att avslöja ryska planer och taktik och när det gäller hjälp till militär utbildning.

10. Konferensen dryftade det afghanska folkets sociala och ekonomiska problem och tog beslut om dessa.

11. Det togs beslut om att etablera starka baser i viktiga strategiska områden inne i Afghanistan, baser som ska drivas i samarbete mellan olika mujaheddinorganisationer. Dessa ska fungera som utgångspunkter för angrepp mot ryssarna och som träningsläger.

12. Gemensamt rättsväsen (som inkluderar alla mujaheddinorganisationer) måste etableras på provins- och distriktsnivå för att lättare kunna lösa problem med lag och rätt.

13. Auktoriserade lagkunniga utskott ska utses i alla regioner. De ska snabbt kunna lösa tvister mellan folk.

14. Konferensen dryftade folkets medicinska problem och problemen med sårade mujahedin. Alla afghanska läkare som är flyktingar utanför landets gränser ombeds att samarbeta.

15. Det beslöts att anordna en ny konferens inom sex månader för att bilda ett högsta revolutionsråd för vårt heliga krig, för att bestämma framtiden för det undertryckta afghanska folket och ta avgörande beslut om militära operationer och samarbete inne i Afghanistan.

16. På nästa konferens ska alla provinsamirerna i de olika mujaheddinorganisationerna eller deras representanter delta.

17. Kommendanterna i samtliga mujaheddinorganisationer uppmanas att utvidga samarbetet sinsemellan och komma med förslag, synpunkter och initiativ.

18. Rådsförsamlingar och konferenser bör hållas i alla provinser för att välja bemyndigade representanter till den nya konferensen.

19. Jihads högsta råd ska ha som uppgift att förmå mujaheddinorganisationerna att gå samman i en genuin enighet utanför Afghanistan, så att de avgörande militära aktiviteterna inne i och de politiska aktiviteterna utanför landets gränser tillsammans leder till ett fullständigt tillbakadragande av de ryska trupperna.

20. Denna resolution bör publiceras i alla mujaheddins organ.

Johan Tell reste till Indien 50 år efter sin morfar Alex Westin

Gamla fördomar byts mot nya

Min morfar var präst i Helsingborg, prost i vår Maria-kyrka. Alex Westin hette han. Mina minnen av honom är avlägsna och lite diffusa: han dog efter en längre tids sjukdom innan jag hunnit träffa honom mellan fyra vuxna ögon.

Morfar var en hängiven scout. Det minns jag tydligt, för efter det att jag lyckats erövra alla Vargungens olika märken och fått dem påsydda på min gråa KFUM-tröja var han mycket stolt över sitt barnbarn. Då bjöd han på karameller som förvarades i en av av lådorna i det stora skrivbordet. Bredvid skrivbordet stod en jättelik, upplyst jordglob. I höjd med denna stack ett uppstoppat tigerhuvud ut från väggen.

Tigerskinnet var uppspänt på väggen med huvudet neråt, ungefär i höjd med mitt eget. Jag minns fascinationen av att stirra in i dess falska, gula ögon av glas, fingra på den uppspärrade käftens gula tänder och sticka in handen i munnen för att känna på tungan. Då trodde jag att min morfar hade nedlagt detta vildsinta djur, under en resa i ett avlägset, sagobetonat land.

Senare i livet blev jag lite besviken över att få veta att tigern var inköpt i någon basar i Indien, dit min morfar rest på internationellt KFUM-möte vintern 1936-37. Denna resa finns återberättad i boken **"Indiska Bilder"** (Svenska kyrkans diakonistyrelsens bokförlag).

Morfar bodde då i Landskrona. Han åkte tåg till Marseille. Där steg han på det ståtliga skeppet "Kaiser-I-Hind", Kejsaren av Indien för vidarebefordran till Bombay.

Morfar var en historieberättande man — det förstår man om inte annat av att läsa "Indiska bilder". Boken är full av sedelärande berättelser, anekdoter och kåserande inslag. Sanningshalten fick ofta stå tillbaka för en dräplig episods effekter.

Redan på första sidan förstår man att resenären färdas med glimten i ögat. En stolt präst, en snickarson från Malmö upplyst av missionens anda stiger på tåget i Landskrona. Han lämnar fram det digra biljetthäftet till konduktören med förhoppning om att imponera. Men en skånsk konduktör tappar inte fattningen i första taget: "Jaså, Landskrona-Bombay. Jaha, det blir ombyte i Kävlinge."

Kaiser-I-Hind stävar ut över medelhavet. Europa rustar för krig, men det är ingenting som min morfar oroar sig över. Han note-

rar Italienska truppflyttelser, men funderar inte mer över fascisternas expansion i Afrika än att det nog är dyrt:

"Vi seglade förbi tvenne stora, italienska ångare med tusentals soldater på väg till Abessinien, och många, många miljoner guldfrancs har det kostat Italien att sända trupper denna väg."

Livet på skeppet är behagligt. Té-bricka på sängen, en på båten tryckt tidning varje morgon och kväll, promenader runt däck, tennis för den som vill. Han hittar fyra andra delegater som ska till samma möte som han själv: "en fransman (generalsekreterare i KFUM), en schweizare, en kines (dr Koo m. fru) och en negerprofessor fr. negeruniversitetet i Amerika. — Njuter av att få tala med riktiga karlar!"

Med på båten finns också en indisk kommunist som inför min morfar utbrister: "Blott ett kan rädda mitt land, att med bomber och kulsprutor rensa Indien från

Alex Westin

alla engelsmän". Morfar tar inte så allvarligt på denne militante nationalist. Engelsmännens närvaro i Indien är en självklarhet för honom, ett led i civilisationens och kristendomens nödvändiga expansion i världen. En indisk kommunist är för morfar något som gränsar till det skrattretande, för: "En irreligiös indier är något tämligen otänkbart. Han tillhör ju dock världens mest religiösa folk och ras."

Några större malörer inträffar inte under

båtfärden. Inte mer än att morfar hade lite problem med en indiska i saari:

"Vid ett tillfälle hade jag kommit i samspråk med en liten spädd 10-11 års flicka i vacker sidensaari. Jag filmade henne och klappade henne vänligt på kinden till avsked. Fick sedan veta, att hon var nitton år och förlovad och filosofie kandidat. Sedan dess klappade jag inga flickor på kinden, om jag icke var absolut säker på att de voro under två år."

Mina minnesbilder av morfar är tämligen enhetliga: morfar vid högsätet på släktmiddagar, morfar läser julevangeliet, morfar dricker kaffe i trädgården på Randersgatan. När jag tittar i gamla album bekräftas detta minne av en strikt men vänlig man, en högkyrklig men folklig präst. Fotona visar morfar i predikostolen, morfar med sina konfirmander och morfar som tar emot kungaparet när dessa är på väg till Sofiero. Men bilden nyanseras när jag läser ett brev som han skickade från Indien-båten till min mormor, Greta Westin. Det är morfars fåfänga sida som träder fram, och varför ska inte en präst få vara mån om sitt yttre?

"Mina tropik-kläder kommer mig väl till pass i Röda Havet! Över-huvud är ingen så fin som jag. Jag var den ende första kvällen efter Suez som bar vit evening-dress, jag och officerarna ombord. Nu är det många fler. Men ingens sitter så bra som min."

Att resa till ett internationellt KFUM-möte är för min morfar att verka för en världsförbättring. Han är av den åsikten att sociala och politiska frågor ytterst är av religiös natur och att man endast på en religiös väg kan finna den verkliga lösningen. På mötet finner han att de andra mötesdeltagarna delar hans uppfattning, trots att de är hinduer, buddhister, mohammedaner, sikher etc.

Det är lite konstigt med detta samförstånd över de religiösa gränserna, när man på andra sidor i boken läser om morfars fullständiga övertygelse om nödvändigheten av den kristna missionen. Visserligen kan han beundra hinduernas sätt att tillbedja sin gud: "Man kunde inte taga miste på deras andakt. Och mot min vilja kände jag mig gripen, ty allt äkta griper. Jag tänkte för mig själv: Har icke denna enkla gudstjänst ändå något att lära oss kristna?", men han tvekar aldrig att klassa dem han möter som irrlärliga, fattiga i anden utan en tro på Jesus Kristus.

Denna min morfars uppfattning, att vara ett slags korsriddare för kristendomen, betonas hela tiden då skildringen kryddas med ord som "hedningar" och "barbariska seder", och när han okritiskt talar om människooffer, änkebränningar och övernaturliga händelser i templen.

Dessutom är det som om det inte räckte med att människorna är oförnuftiga i detta Indialand. Barbariska människor tycks skapa barbariska omgivningar. Djur och natur är opålitliga: skorpioner i morgontofflorna och kobraormar under badkaret, solen är farlig och till och med månen: "...människor, som legat och sovit ute på en veranda i starkt månljus, vilket alltså en längre stund fick lysa på ansiktet. När de vaknade, var halva ansiktet förvridet och ansiktetsnerven skadad...månljuset kan skapa feber och annan ohälsa, ja, att människor, som ha anlag för sinnessjukdom eller äro sinnessjuka, i starkt månsken kunna bli våldsamma och vanvettiga."

Min morfar delar sin syn på Indien med många andra, en syn som på ett ologiskt sätt är mycket kluven. De kan å ena sidan åka omkring och beundra tempel och Taj Mahals grandiosa gravmonument, å andra sidan fördömer de den religion som skapat dem. De kan å ena sidan lovprisa det "sagolika" Indien med dess vackra städer och furstepalats, å andra sidan tala om indiernas oerhörda motvilja mot all organisation och allt arbete, ett folk som vill "leva livet liggande".

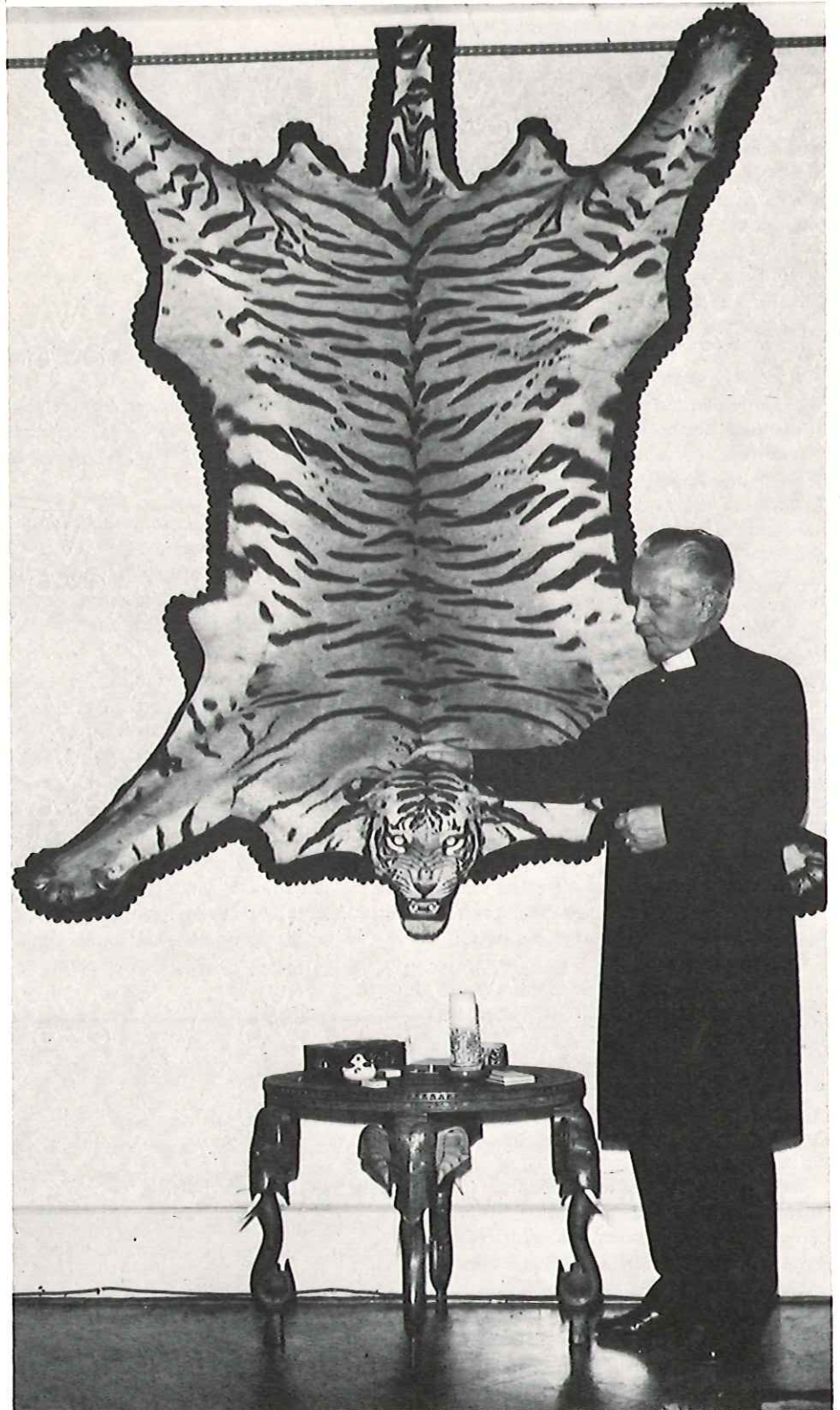
Så när morfar, på sin första dag i Indien, tagit sig förbi de "illvrålande hamnarbetarna" i Bombay utropar han: "Här är plats för socialt arbete." Indien är en lekplats för stojande oförstående barn där barnvakten för länge sedan lämnat den tumultartade sandlådan åt sitt öde. Indien är ett land som behöver civiliseras, tuktas och förmås till att byta religion. Hela "Indiska bilder" avslutas med ett flammande upprop på att fler människor ska söka sig till Indien: "Människor efterlysas", som om indierna själva inte var värdiga detta epitet. Man får nu hålla i minne att boken är skriven på trettiotalet, en tid då rasbiologi var ett accepterat ämne långt utanför Tysklands gränser:

"Rasblandningen ger kanske en av de bästa förklaringarna till de egendomliga kontraster, som man möter hos detta folk: å ena sidan en förfinad smak och konstnärlig måttfullhet, å den andra en fantastisk överdrift och en osmaklig tyggellöshet och förvirring; å ena sidan den strängaste asketism, den mest absoluta världsförsakelse, å den andra en njutningslystnad utan mått och gräns; å ena sidan en barnlig och vek känslomhet, å den andra slugaste beräkning och kylig levnadsklohet; å den ena sidan innerligaste fromhet och ett försjunkande i mystikens dunkla djup, å den andra den djärvaste rationalism och religiösa spekulation. Blandningen av det ariska

och dravidiska blodet har väl icke alltid varit så lyckat."

På ett ställe nämner morfar Mahatma Gandhi. Morfar och hans gelikar är ju i Indien för att hjälpa, därför är han lite purken på Gandhi som inte är överförtjust i deras närvaro: "Mahatma Gandhi t ex är för närvarande rätt kyligt inställd till den kristna missionen, där den icke allenast vill vara ett socialt arbete — och därmed kan den ju aldrig nöja sig."

Men morfar vill gå varligt fram med moderniseringen. Kastväsendet bör givetvis avskaffas, anser han, men man bör nog inte göra det meddetsamma. När han låter indienkännaren Abbé Dubois uttala sig om kastväsendet, är det som att lyssna till vissa människors utlåtande om dagens apartheid i Sydafrika: "Genom årtusenden har kastväsendet hållit folket i Indien samman och hållit det uppe. Detta slappa folk har behövt denna strama

Johan Tell trodde att hans morfar Alex Westin skjutit den tiger som i själva verket köpts i eh basar i Indien.

ordning, detta fasta stöd. Därför får icke kastväsendet nu lösas med våld. Men det som är orätfärdigt uti detsamma skall bort."

Själv reste jag till Indien nästan 50 år efter min morfar dragit i österled. Jag anlände från andra hållet: Transsibiriska järnvägen, Kina, Hongkong, flyg till Sri Lanka, flyg till Indien. Det var inte min morfars Indien jag kom till. Det engelska imperiet var raserat, Indira Gandhi regerade, kärnkraftverk var byggda, satelliter uppskickade och landet exporterade spannmål — inte heller blev jag omringad i konsulatets bil och ingen sålde en uppstoppad tiger till mig.

Men visst var mycket sig likt, samma tempel som morfar såg, såg också jag, samma rissådda åkrar, samma smågrymtande vattenbufflar, samma svenska skola i Kodakanal och samma missionärer. Och faktum är att jag mötte min morfar, i varje fall minnet av honom.

Det var i den lilla staden Kotagiri, i de sydindiska gränsbergen mellan delstaterna Tamil Nadu och Kerala. Där bodde Signe. Tidigare hade hon drivit ett barnhem i Bangalore men nu förestod hon en plantskola för té, en syverkstad och en liten bokhandel. I ett litet hus med virkade gardiner för fönstren bodde hon med sina femton adopterade barn. Hon bjöd på köttbullar med potatis och lingon — efteråt kanelbullar och kaffe. Allt mycket omtumlande för såväl tanke som mage. Signe hade träffat morfar. På så vis knöts våra resor ihop bland indiska téplantorna och svenska matdofter. Signes lilla hus blev på något vis en mötesplats för generationer och för olika syner på Indien — trettioalets missionär och åttiotalets radikal.

I dag tänker man inte som min morfar gjorde. Fördomar försvinner — förhoppningsvis. Jag själv hade givetvis inga av morfars fördomar i mitt bagage. Inte heller åkte jag till det mystiska Indien för att röka hasch, äta magiska svampar eller för att sitta vid en långhårig gurus fötter och lyssna på dennes rappakalja om att världsfreden kommer till stånd om alla tänker positivt och mediterar två halvtimmar om dagen.

Jag reste som en upplyst, radikal världsförbättrare. En som ville se mig om i världen, som ville få mina radikala teorier berättade för att sen kunna åka hem till Sverige och skriva elaka artiklar om SIDA:s biståndspolitik — det skulle vara mycket kul att veta vad mina barnbarn en gång i tiden kommer att göra sig lustiga över när de läser vad jag skrivit.

Kanske är det så att fördomarna bara skiftar. Vi byter gamla mot nya — för handen på hjärtat, världen är alldeles för komplicerad, för att vi inte ska skapa oss enkla fördomar, små svarta och vita förklaringsklotisar att känna oss trygga bakom. Som om vi behärskade något stort, som om vi med slutna ögon men med utsträckta händer kunde känna världens beskaffenhet.

Johan Tell

Balachander i Tomelilla

Indiefestivalen 1987 nådde med några undantag knappast utanför Stockholm, Lund, Göteborg och Umeå. Egentligen

stannade väl *det mesta* i Stockholm. Tomelilla då?

(En del som läser denna artikel vet kanske inte var Tomelilla är beläget. Det är grannkommunen till det nu riksbekanta Sjöbo.)

Rikskonserter hade i sin katalog nämnt Balachander. Det var så det hela började. På Allsköns musik i Tomelilla tänkte Lars Blixt och några andra entusiaster tanken: Tänk om vi kunde få Balachander till Tomelilla.

Men skulle man enbart bjuda in Balachander? Man kunde kanske ha en del andra indienaktiviteter. Olika lokala föreningar kontaktades, och det hela slutade med en indienvecka som inleddes den 10 oktober.

Under veckan som följde ordnades flera föredrag, bl a visade kommunens hälsöversiktinspektör Björn Näslund bilder från Delhi, Calcutta och Madras. En utställning anordnad av konstföreningen, bl a av indiska leksaker. På Församlingshemmet talade Inger Hylander om kyrkans projekt i Indien.

Biblioteket hade en utställning av böcker om Indien. Med hjälp av Helena Sagar lagade man indisk mat och prövade saris. Under veckan såldes indiska kryddor och mat i affärerna.

En del höjdpunkter, blev i Skåne exklusiva specialiteter för Tomelilla.

Måndagen den 12. S. Balachander spelade veena som bara Balachander kan. Enligt Lars Blixt hade han varit mycket glad att komma till Tomelilla, det hade jag knappast kunnat drömma om. Det är nästan som att tänka sig att musikentusiasterna i Gopalapur bjuder in Birgit Nilson, om hon av en händelse kommer till New Delhi.

Balachander måste rimligen ha känt sig smickrad. Att vara känd i Tomelilla. Undrar just om hans landsmän i Gopalapur känner till honom.

Man kan inte låta bli att göra en del jämförelser med Lund och Malmö. Balachander uteblev av förklariga skäl i Lund den 10 oktober.

Torsdagen den 15 kunde man på Tomelilla filmstudio se Nihalans *De sårades skri*. Ytterligare en exklusiv specialitet för Tomelilla. Filmen kom inte med i Malmös mycket större utbud på indiska filmer, och inte heller i Lunds bantade upplaga.

Fredagen den 16 uppträdde Alarmel Vali, idag den indiska tempeldansens primadonna i Högstadieskolans aula. Även detta blev något av en specialitet för Tomelilla. Tempeldans lämpar sig för ett litet auditorium. Rörelser och mimik framgår då klara. Bengt Häger, från Dansmuseet i Stockholm, hade sannolikt aldrig tidigare varit med om en liknande kombination: en stor indisk artist i en liten svensk ort. Han sammanfattade Tomelillabesöket ungefär så här: Det är för oss roligt att få komma till en mindre ort på besök, annars blir det bara mest storstäderna.

Ytterligare en indisk specialitet à la Tomelilla. Under hela indienveckan kunde man på Stora Hotellet i Tomelilla avnjuta friterade mangos med ingefärs munkar och sirapsås.

Annons

Latinamerika 1988

Den Resande Skolan anordnar en internationell kurs med start 4 januari 1988. Kursen som är 6 månader lång behandlar bland annat kooperativa former i såväl Sverige som Uruguay. Studieresan går till Uruguay. Rätt till tjänstledighet och studiemedel. DRS, Stensele kursgård, 920 53 Stensele. Info: 08-48 60 06, 45 05 01.

Uruguay 1988

Latinamerikas Schweiz. Så kallades Uruguay under 50-talet. Vad som ligger bakom detta och hur dagens samhälle ser ut kommer Den Resande Skolan bland annat studera på den internationella kurs som startar 4 januari 1988. Den deltagarstyrda skolan kommer under det halvårslånga kursförloppet också inrikta sig på kooperativa former såväl i Sverige som i 3:e världen. En studieresa ingår för att se om teorin överensstämmer med verkligheten. DRS, Stensele kursgård, 920 53 Stensele. Info: 08-48 60 06, 45 05 01.

Uppfe i det stora

Ajit Roy

Calcutta 9 oktober 1987

Boforsaffären och den västtyska ubåtskandalen. Torka utan tidigare motstycke i två tredjedelar och ödeläggande översvämningar i en tredjedel av landet. Den barbariska satin — en änka i tonåren som låter bränna sig på sin döde makes likbål. (Se separat artikel.) Allt detta förstärker bilden av misär och förfall i ett land, vars ledare annars gärna uppfattar sig som företrädare för en civiliserad 3 000-årig kulturnation. Fastän det rör sig om relativt oberoende tendenser i utvecklingen — torkan och översvämningen är ju uppenbarligen också oavhängiga mänsklig medverkan — så hänger de likväl ihop, åtminstone genom den cyniska hållning som de utlöst inom den indiska eliten.

Det samförstånd som etablerades mellan Indiens regeringsparti och de feudala maharadjorna under maktövertagandet från de brittiska kolonialherrarna, och de hinduiska väckelsestämningar som nyligen blossat upp inom kongresspartiet och andra högerpartier, har bäddat för den ideologiska reträtten till medeltida föreställningar som nu främjar hinduisk kommunalism och barbariska riter som änkebränning.

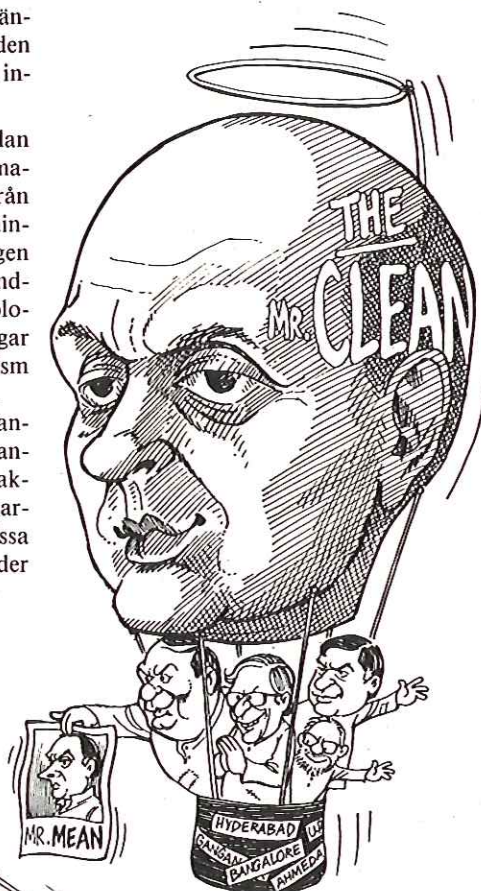
Den cyniska hållningen inom den styrande eliten — det gäller även vänsterns ledande företrädare — framträder tydligt i reaktionen inför de förödande översvämningarna och den långvariga torkan — i vissa områden har monsunregnen uteblivit under

tre till fyra år i rad. Katastrofinsatserna har både varit otillräckliga och för sent insatta. Samtidigt har man dragit på sig enorma utgifter i New Delhi och i andra delstaters huvudstäder — inklusive Calcutta, där vänstern reagerar — på grund av värdskapet för världskuppen i kriket. Öppningsmatchen i New Delhi — officiellt en välgörenhetsmatch till förmån för premiärministerns svältfond — gav planens bästa spelare tusentals rupier och exklusiva indiska bilar i prisbelöning.

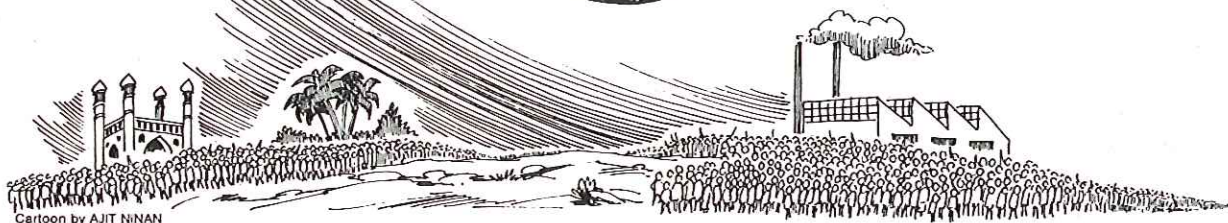
Besöket av svenska företrädare för Nobelkoncernen och beslutet att tillsätta en parlamentarisk kommission för att utreda Boforsaffären uppfattas både av den inhemska pressen och den upplysta allmänheten som rökråd, avsedda att skydda de verkliga brottslingarna. Men kongresspartiet har än så länge lyckats rida ut stormarna eftersom det inte finns något politiskt alternativ i sikte. I början rådde en viss tillförsikt angående möjligheterna att skapa en bred och enig opposition mot de sittande makthavarna, men därefter har splittringen inom oppositionen alltmer trätt i förgrunden. Kommunistpartiernas krav på nyval till underhuset och försök att skapa en allians mellan alla oppositionspartier — utom de orubbliga kommunalisterna — har nu kommit i skymundan. Medan vänstern tagit initiativ till en nationell konferens för att stärka demokratin och motverka kommunalismen, har före detta finans- och försvarsministern V P Singh bildat Jan Morcha — en "opolitisk" folkfront. V P Singh är ytterst tvetydig när det gäller att ge besked om vem han kan tänka sig att samarbeta med — vänstern med CPI (M) och CPI eller högern med den hinduiska väckelseörelsen BJP och kulakbönderna.

Den senaste utvecklingen visar tydligt att vänstern — på grund av högerens splittring — fått en mycket betydelsefull roll på den nationella politiska scenen, även om kommunistpartierna inte har någon massbas utanför Kerala, Västbengalen och Tripura.

I skrivande stund uppvägs emellertid Indiens utrikespolitiska problem av den senaste utvecklingen på Sri Lanka. Om den indiska regeringen och den allmänna opinionen inte lyckas driva igenom kraftfulla polisinsatser mot de chauvinistiska *Tamil Tigers* och att mobilisera liberala motkrafter, blir framtiden ödesdigert både för Indien och Sri Lanka.

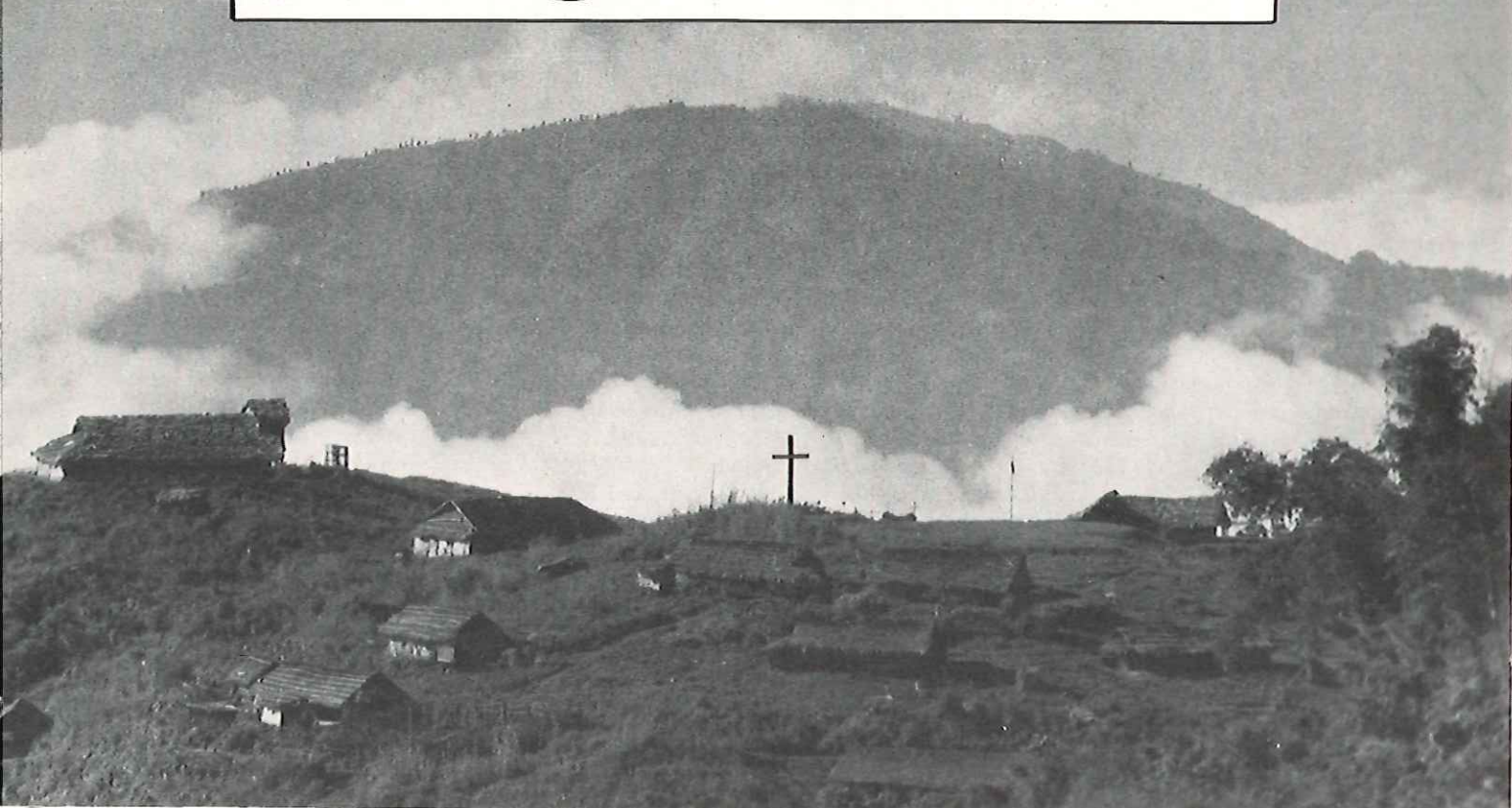

Vart styr
V P Singh?

Cartoon by AJIT NINAN

NAGALAND

Nagafolkets hemland är i bergen som sträcker sig över gränsen mellan Indien och Burma. De högsta topparna är på drygt 3 000 meter. Detta är "Oking", gerillans högkvarter i de östra Nagabergen.

I SYDASIEN 4/86 publicerade vi Burma-kännaren Bertil Lintners initierade reportage från Nagaland och nagagerillan som bekämpar den indiska armén från basområden i Burma. (Numret går att beställa, för 20 kr inkl porto.) Vid publiceringstillfället befann sig Bertil Lintner tillsammans med sin hustru Hseng Nong Lintner och nyfött barn på en riskfylld 18-månaders resa i de norra och östra gerillakontrollerade delarna av Burma. Reportagen därifrån nådde yttervärlden med hjälp av kurirer.

Vad som fattades då var dock paret Lintners unika bildmaterial. Vi har valt att nu publicera några av bilderna från Nagaland. Fotograf är Hseng Nong Lintner.

Sedan i somras har för övrigt den politis-

ka utvecklingen i området förändrats. Efter många år av självvald isolering har den burmesiska regeringen plötsligt ökat kontakterna med grannstaterna, däribland Indien som har fyra delstater direkt gränsande till Burma (Arunachal Pradesh, Nagaland,

Manipur samt Mizoram). Samtidigt har regimen i Rangoon intensifierat sina militära insatser mot de skilda separatist rörelser som tillsammans behärskar norra Burma.

Detta har bl a fått till följd att *National Socialist Council of Nagaland*, NSCN, gerillarörelsen tvingats flytta sitt högkvarter längre bort från indiska gränsen till ett område i Kachinstaten (i Burma) som kontrolleras av prokinesiska meo-förband. Vapentransporterna till indiska Nagaland går nu via Dirang-distriktet i Arunachal Pradesh.

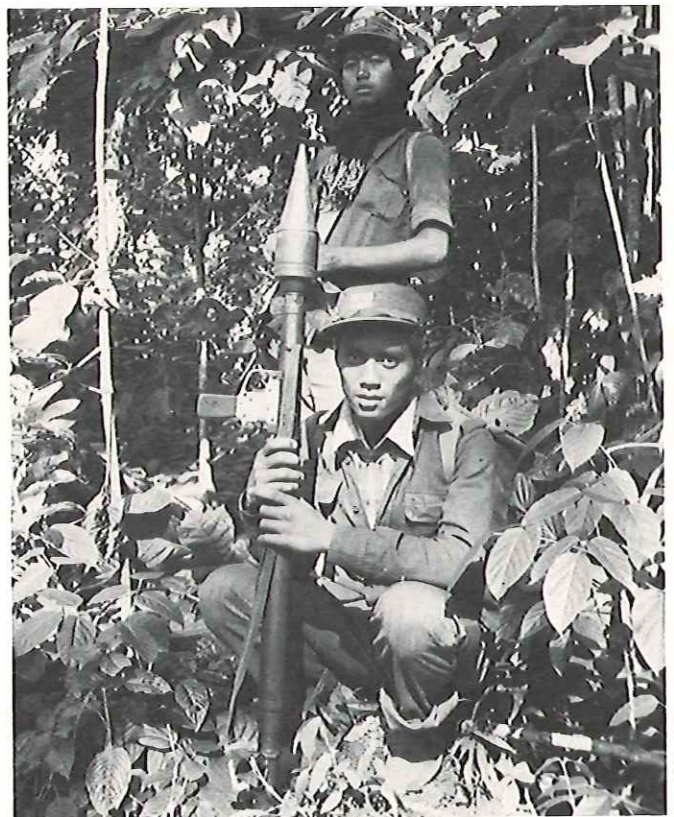
I mitten av september besökte en burmesisk delegation, ledd av utrikesminister Ye Gaung, Indien för att underteckna ett avtal som slutgiltigt slår fast gränsen mellan de båda länderna till havs (landgränsen är ännu ej slutförhandlad om). Man diskuterade dessutom en ekonomisk kompensation till de indier vars egendom nationaliserades i Burma 1960, liksom frågan om medborgarskap för de cirka 200 000 människor av indiskt ursprung som ännu lever i Burma.

Men den viktigaste frågan som diskuteras gällde samarbete kring bekämpandet av gerillarörelserna i gränsområdena. Huruvida detta i praktiken kommer att betyda något är det dock ännu för tidigt att uttala sig om.

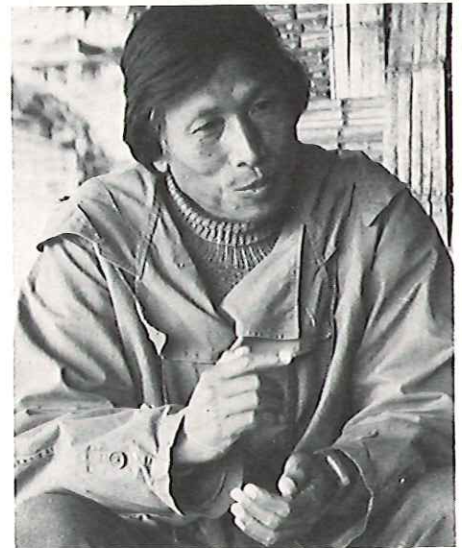

Nagas i traditionell dress.

NSCN-soldater med kinesisktillverkade vapen.

Väpnad kamp i Jesu namn!

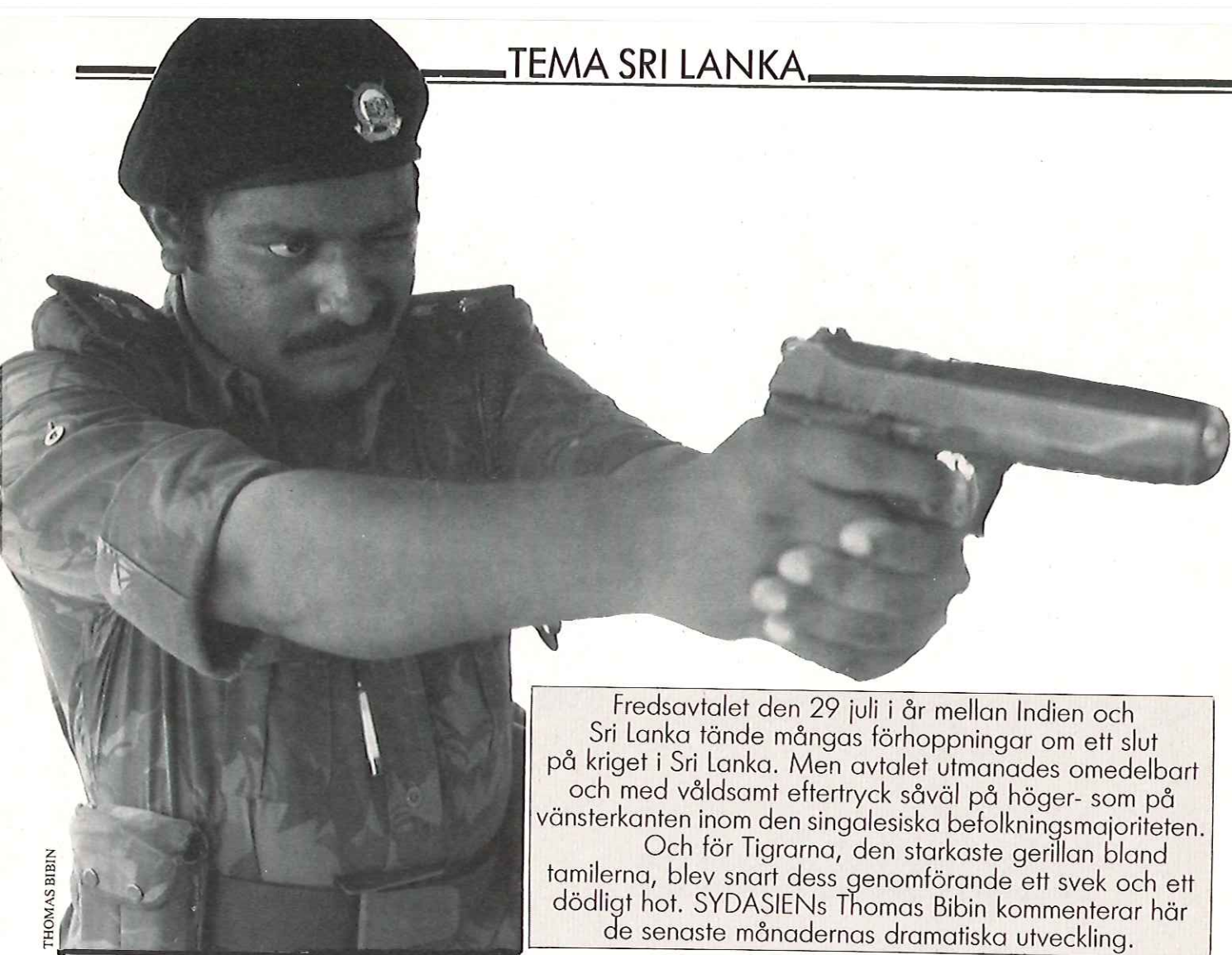
Thiungaleng Muivah, generalsekreterare i NSCN, leder den väpnade kampen mot den indiska regeringen.

Kampen för ett självständigt Nagaland förs under parollen "Nagaland åt Kristus". Majoriteten av Nagafolket är nämligen kristnat.

Naga i traditionell utstyrel.

THOMAS BIBIN

Fredsavtalet den 29 juli i år mellan Indien och Sri Lanka tände många förhoppningar om ett slut på kriget i Sri Lanka. Men avtalet utmanades omedelbart och med våldsamt eftertryck såväl på höger- som på vänsterkanten inom den singalesiska befolkningsmajoriteten. Och för Tigrarna, den starkaste gerillan bland tamilerna, blev snart dess genomförande ett svek och ett dödligt hot. SYDASIENS Thomas Bibin kommenterar här de senaste månadernas dramatiska utveckling.

"Fred" i Sri Lanka: **Krig på två fronter**

Nyheten om fredsavtalet kändes som en stor lättnad. Vi var dessutom många med relationer till Sri Lanka (och Indien) som blev fullständigt överraskade. En indisk invasion, ja kanske, men ändå föga trolig. Att de fruktade och hatade indierna i stället blev inbjudna att besätta krigszonen — en omöjlighet!

Kanske är han inte slug, blind, krigsgalen och chauvinistisk den gamle presidenten i alla fall. För rekylen måste han ha räknat med — i nån form; hedersvakt slår Rajiv i huvudet innan bläcket på avtalet torkat, våldsamma kravaller med buddhistmunkar i spetsen, rop om förräderi från oppositionen, kritik inom hans egen regering, finansministern kräver säkerhetsministerns avgång för att han påstås inte kunna hantera oroligheterna, säkerhetsministern själv skadas i ett attentatsförsök riktat mot presidenten mitt inne i parlamentet i Kotte.

— Terrorismen har nu flyttat till de södra delarna av landet, säger president Jayewardene i augusti. Han syftar då framförallt på JVP, den lilla vänsterrörelsen vars Kainsmärke är hatet mot tamilerna. Men det finns en viktig skillnad mellan JVP och gerillan i norr: JVP saknar nästan helt folkligt stöd.

Brett välkommande

Det finns dock mycket som tyder på att de breda lagren såväl bland tamiler som singaleser välkomnade avtalet och det de trodde var fréd. Colombopressen andades optimism och medborgarrättsfolk, forskare, intellektuella och frivilligorganisationer publicerade stödannonser. Också utlandet reagerade positivt med de två supermakterna i spetsen.

Den tamilska gerillafronten EPRLF välkomnade också avtalet. Tigrarna (LTTE), den starkaste gerillagrupper, meddelade att den var kritisk till avtalet men att den ändå skulle gå med. Dess ledare V Prabakharan meddelade under ett massmöte i Jaffna kort efter avtalet att hans folk överlämnade sina vapen till indierna "i fredens intresse. Vi litar på att indierna garanterar vår säkerhet efteråt".

Med sina ca 3 000 man under vapen har Prabakharans Tigrar i praktiken behärskat Jaffna de senaste åren. De grymma lankesiska säkerhetsstyrkorna har inte rätt på Tigrarna som med sina cyanokapslar kring halsen sett till att hellre begå självmord än att bli torterade. Gruppens disciplin är allmänt omvittnad. Prabakharan själv har förklarat att han söker "ett jämlikt samhälle utan klassmotsättningar" och att han inte tycker om flerpartisystemet. Det hindrade dock inte att han under mötet i Jaffna förklarade att hans organisation kommer att ställa upp i valen till provinsråd i norra & östra Sri Lanka.

Skärpt ton

Många har sagt att Prabakharan avgör krig och fred i Sri Lanka. Det visade sig snart att de haft rätt för i slutet av augusti och i september skärpte Tigrarna tonen mot indierna. I ett uttalande krävde man att indierna skulle konfiskera alla vapen hos rivaliserande gerillagrupper, att de lankesiska militärförläggningarna i norr och öster skulle stängas och att nya singalesiska kolonisationer i det tamilska hemlandet (norr/öster) skulle skickas tillbaka. En 23-årig Ti-

En medlem av de fruktade lankesiska säkerhetsstyrkorna. I dag har han fått nytt jobb: att ta hand om terrorn inom den befolkningsmajoritet han själv tillhör.

gersoldat hungerstrejkade sig till döds med liknande krav en tid senare.

I september tilltar också fraktionsstriderna mellan gerillaorganisationerna. Resultatet blir nära 200 dödsoffer i väpnade strider trots att indierna borde haft hand om gerillans vapen. Tigrarna drar det längsta strået i dessa strider. För tillfället, 8 000 indiska soldater i den s k fredsstyrkan kan konstatera att deras skyddslingar tar livet av varandra. Var det ett oförlåtligt misstag av indierna att inte samla in alla vapen och att inte ingripa på detta stadium, har kritiker frågat.

I oktober förvärras läget. Nu återupptas övergreppen mot civila och Tigrarna anklagas för att vara djupt inblandade. Dessutom tar den lankesiska militären 17 Tigrar till fånga och förbereder transport till Colombo. 12 av dem lyckas då begå självmord och efter det avrättas sex singalesiska soldater som varit fångar hos Tigrarna.

Krig igen

Därmed var "oktoberkriget" mellan den indiska fredsstyrkan ett faktum. Det tog indierna två veckor att inta Jaffna och det kostade 500 liv varav minst 200 indiska soldaters.

I spillrorna av detta krig ligger fredsavtalet sargat men ändå vid liv. Men det anses nu mycket svårt att ge tigrarna den dominerande rollen i det tillfälliga provinsråd för norr/öster som var avtalat i slutet av september. Ändå vet alla att varje uppgörelse om konflikten på Sri Lanka som inte tar med Tigrarna i beräkningen troligen är utsiktslös. Man räknar med att 1 200 Tigrar slank ut ur Jaffna och att uppemot 2 000 till finns på andra håll.

Den indiska närvaron har utökats till minst 16 000 man och den kommer att bestå mycket lång tid. Indien har fått sitt Vietnam, Afghanistan, Libanon, Nordirland, Cypern eller sitt Finland. Finlandisering därför att Indien fått ett mycket stort inflytande i sitt grannland såväl genom avtalet som genom sin blotta närvaro. Vietnam eller Afghanistan därför att indierna nu riskerar att få utkämpa ett långdraget gerillakrig i ett annat land. Libanon därför att det finns många väpnade deltagare i konflikterna i Sri Lanka i dag, inte bara de tamilska gerillagrupperna utan också två reguljära arméer och minst en väpnad gerilla på den singalesiska sidan. Nordirland eller Cypern därför att man riskerar en permanent delning av Sri Lanka med oupphörliga strider mellan två befolkningsgrupper.

Få lankeser nekar i dag till att den indiska närvaron har starka drag av partiell ockupation.

Inget tack

En möjlig tröst är att läget förmodligen hade varit än värre utan ett fredsavtal. Indien har gjort det lankeserna misslyckades med i tio år: tuktat Tigrarna. Men ingen tackar indierna för det. Allra minst i Colombo där flera stridslystna hökar (Atulathmudali, Premadasa, Bandaranaïke) väntar på att få ta över efter den gamle. Och i New Delhi rasar oppositionen mot Rajiv Gandhi för att han dragit in landet i något det kommer att bli mycket svårt att ta sig ur.

Händelseutvecklingen visar att Tigrarna grovt måste ha missbedömt sina forna beskyddare, dvs Indien. Tigrarna tycks se sig som de enda rättmätiga representanterna för tamilerna i Sri Lanka, men det är en inställning som är grundad på militär styrka, inte politisk. Många betvivlar att Tigrarna har någon politisk gren alls.

Indien har otvivelaktigt begått ett antal misstag i sitt umgänge med Tigrarna. Det har missbedömt deras styrka, deras starka folkliga stöd, deras kritik mot fredsavtalet, deras förberedelser för fortsatt väpnad kamp. Och indierna har inte insett vikten att bygga kommande överenskommelser på Tigrarnas mera politiskt orienterade företrädare trots att de är få.

Men den indiska överhetens intresse av att få lugn och ro i Tamil Nadu och av att få kontroll över en orolig granne har fått gå före.

Det kan stå Indien — och Sri Lanka — dyrt.

Thomas Bibin

THOMAS BIBIN

Fred i Sri Lanka

Indien tar över

Kravet från radikala tamiler på en självständig stat kallad Ilam (Eelam eller Ealam) som ska omfatta den norra och östra provinsen, och kravet från radikala singaleser om upprättandet av en singales-buddhistisk enhetsstat jämkades den 29 juli i år i ett fredsfördrag mellan Sri Lanka och Indien. Fördraget går ut på att landet uppdelas i självförvaltande provinser i ett enat Sri Lanka och att tamilerna ska få provinserna i norr och öster som ett sammanhållet förvaltningsområde. Peter Schalk, professor i religionshistoria och en av de främsta kännarna av Sri Lanka, ger oss här fördragets bakgrund och betydelse.

Colomboregeringen har kunnat tolka tamilernas krav såsom ett krav på en federativ stat, som är inkluderad i den politiska organisationen, kallad republiken Sri Lanka. En federativ lösning med en hög grad av självförvaltning är just vad tamilerna ville i Thimpu i juli 1985 och ännu i Bangalore i november 1986.

Tamilerna har själva i olika sammanhang anförat förebilder till en federativ stat såsom USA, Sovjetunionen, Indien, Australien, Kanada och Schweiz. Regeringen har emellertid redan på förhand avvisat kravet på en federativ lösning, som tolkas som ett sätt att gå emot konstitutionen, som talar om "landets enhet" och "folkets suveränitet". Tamilerna åter har frågat sig på vilket sätt en federativ lösning skulle inkräkta på Sri Lankas enhet och folkets suveränitet, med tanke på att anförda förebilder till en federativ lösning uppvisar just dessa egenskaper. En enhet kan ju mycket väl tänkas som en förening av självförvaltande regioner i en förbundsstat.

Metafysisk enhet

Vad tamilerna inte har tänkt på är att dessa två termers innebörd är alldeles speciell och förutbestämd av en lång historisk tradition inom den singalesisk-buddhistiska majoriteten. I denna tradition tänkes "enheten" inte som en förening av självförvaltande enheter, över huvud taget inte som en juridisk term, utan som en metafysisk term, som undandrar sig all relativisering och som upphöjer "enheten" till något primärt, som föregår delarna, ungefär som

Fredsavtalet i praktiken: pakistanerna ut och indierna in. En helomvändning av president Jayewardene.

om en sats påstods existera före orden som ingår i den.

Denna "enhet" är dessutom till sin natur starkt präglad av den buddhistisk-singalesiska identiteten. Den är en "enhet" inom vilken den singalesisk-buddhistiska gruppen är suverän. En påtvingad politisk eller militär lösning av konflikten kan med en sådan

tolkning av "enheten" och "suveräniteten" inte uppfattas annat än som en "singalesisk fred", som upprätthålls av majoriteten under hot om repression. Uttrycket "singalesisk fred" är inte konstruerat av mig utan ingår i det singalesisk-buddhistiska kampspråket.

Förhandlingarna i Thimpu bröt samman i augusti 1985. Regeringsdelegationen vägrade att erkänna att tamilerna var en "nation", att de hade ett hemland och hade rätt till självbestämmande. De tamilska delegationerna förkastade regeringsdelegationens förslag om inrättande av distriktsråd, som enligt tamilerna inte uppfyllde deras formulerade krav i Thimpu.

Opposition

Under 1986 presenterade regeringen två nya förslag till en decentralisering av makten som en lösning på konflikten med tamilerna. Men under senare delen av året utsätts regeringen för ett ökat tryck från den singalesiska nationella oppositionen.

Dessa s k landets söner är ledda av fru Bandaranaike's parti SLFP, av Mahajana Eksat Peramuna (MEP) och av Janata Vimukti Peramuna (JVP), vilka nu öppet bekämpar "islamismen". Till dessa politiska partier — JVP kämpar underjordiskt — kommer singalesisk-buddhistiska kamporganisationer, varav den främsta är Kampanjen till moderlandets beskydd, som såsom huvudmål har att försvara "landets enhet" och "det (singalesiska) folkets suveränitet".

Till oppositionen hör också den buddis-

Gatubild från Madras, huvudstad i Tamil Nadu. Var det för att få husfrid och inflytande här som Gandhi ingrep i Sri Lanka?

tiska munkförsamlingen, som i ett uttalande från oktober 1986 vänt sig mot maktcentralisering till tamilerna i form av provinsråd. Munkförsamlingen har visserligen inte någon laglig makt, men en mer än

2 000-årig tradition har tillerkänt den rätten att avge sitt veto i nationella frågor. Den har faktisk makt genom att "låna" den från politiska partier, folk rörelser och kamporganisationer genom att bli representerad i dessa.

Munkförsamlingen är representerad i Kampanjen. Vid analysen av oppositionen mot regeringen måste dessa "landets söner" tillmätas stor betydelse. Deras förbindelser med JVP gör dem beredda att föra en väpnad gerillakamp mot regeringen.

Julifördraget

Trots detta fortsatte i tysthet förhandlingar med Indien under 1987 för att komma fram till en lösning. Omkring den 20 juli började signaler utändas om att ett fredsförslag var på väg. Den väntade stormningen av Jaffna hejdades i sitt lopp och redan 29 juli var fredsfördraget under tecknat.

Allt hade gått i en rasande fart. Vi som hade följt konflikten läste positivt överraskade vad fördraget erbjöd åt tamilerna.

Fördraget består av en huvuddel, ett tillägg och en brevväxling mellan de båda statsöverhuvudena. Huvuddelen inleds med en önskan om att Sri Lankas enhet, suveränitet och territoriella integritet skall bevaras. Denna önskan är en huvudpunkt för den singhalesiska parten i konflikten. Uttalet av denna önskan är riktat mot vissa singhalesiska extremistgruppers misstankar om att presidenten håller på att dela landet.

Fördraget är sålunda inte någon eftergift åt "ilamismen".

En familnation

Fördraget nämner också att de olika folkgrupperna i Sri Lanka har speciella kulturella och språkliga identiteter. Med denna formulering ges ett underförstått erkännande åt tamilernas krav från förhandlingarna i Thimpu om att få vara en egen "nation".

Fördraget nämner också att den norra och östra provinsen i Sri Lanka har varit områden för historiska bosättningar av tamiltalande lankesiska folk. Med denna formulering har fördraget indirekt erkänt tamilernas krav från Thimpu om att få ett eget hemland.

Fördragets inledning nämner sammanfattningsvis att Sri Lanka är ett mångkultu-

Ilams nationalflagga, gul sol på röd botten med svart skrift. Sri Lankas officiella flagga med lejonet antogs 1951, men den har aldrig accepterats av tamilerna eftersom den uttrycker singalesisk-buddhistiska värden.

Demokrati viktigast

Ett nytt opinionsinstitut i Colombo har tillfrågat ett statistiskt urval singaleser om vad de tycker i viktiga dagsfrågor. På frågan om dagens Sri Lanka är demokratiskt svarade man så här;

Ja	38 %
Nej	47 %
Vet ej	15 %

Över hälften, 54 %, av de tillfrågade ansåg att fredsavtalet med Indien är rimligt eller acceptabelt medan 49 % svarade "vet inte" på frågan om avtalet kommer att bevara landets enhet. En stor majoritet, 68 %, ansåg att resultatet av den "öppna ekonomin" (dvs UNP:s ekonomiska linje) är bra eller ganska bra. Och på frågan om vad man värdesätter främst hos en politiker svarade man:

Respekt för demokratin	37 %
Klokhet	27 %
Ärlighet	18 %
Bildning	6 %
Sannfärdighet	3 %

rellt samhälle och tillägger uttryckligen att det också är ett mångreligiöst samhälle, men reviderar inte konstitutionen, som ger buddhismen en särställning bland alla religioner i Sri Lanka. Att likställa alla religioner skulle vara att gå emot en drygt 2000-årig tradition och en mäktig buddhistisk munkförsamling. Uppenbarligen vågade fördragets författare inte ta den striden just nu.

Sammanläggning

Fördraget förutsätter att provinsstyrelser inrättas i alla provinser. Fördragets huvudpunkt är att den östra och norra provinsen skall slås samman till en provins under en guvernör, en förste minister och en provinsstyrelse. Ledamöterna till landets provinsstyrelser skall väljas över hela landet senast 31 december 1987.

Senast 31 december 1988 skall en folkomröstning hållas i den f d östra provinsen. Folket där skall tillfrågas om de vill stanna kvar i förbundet med den norra provinsen eller om de vill bilda en egen provins. Anledningen till att presidenten vill hålla en folkomröstning just där är att ingen befolkningsgrupp har absolut majoritet. Tamilerna utgör där 41,9 proc, muslimerna 32,2 % och singhaleserna 24,9 % enligt 1981 års officiella statistik.

Inte nuläget!

Om den östra provinsen sammanslås med den norra, där tamilerna dominerat med 95,2 proc, kommer muslimerna och singhaleserna i underläge. Ingen tamilsk grupp har i förhandlingarna, som föregick fredsfördraget, gått med på att förordna en folkomröstning i den östra provinsen. Enligt tamilskt synsätt är denna en tamilsk provins ur historisk synvinkel. År 1921 utgjorde tamilerna då 53,5 proc, muslimerna 39,4 och singhaleserna 4,5. Genom en kolonisering av singhaleser förändrades emellertid befolkningssammansättningen radikalt från år 1952 och framåt. Tamilerna vill inte acceptera nuläget, utan vill utgå från en situation före 1952, då den östra provinsen ännu var ett tamilskt hemland.

Kravet på en folkomröstning aktualiserar alltså en av de viktigaste konfliktorsakerna mellan tamiler och singhaleser. Fördraget har emellertid byggt in en "säkerhetsventil": presidenten kan uppskjuta tidpunkten för anordnandet av folkomröstningen om han så behagar.

Allmän amnesti

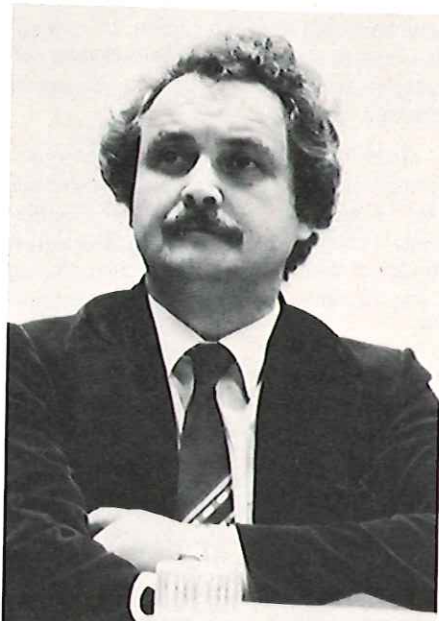
Fördraget lovar också en generell amnesti till alla politiska fångar. Anmärkningsvärt är att presidenten nu medger, att det finns politiska fångar. I det officiella språkbruket före 29 juli fanns inga sådana i Sri Lanka.

Fördragets text om provinsrådets kompetens är luddig och kan leda till konflikt längre fram. En mycket viktig punkt för ta-

Tamil Information stänger

Den tamilska informationsgruppen Tamil Information Centre (TIC) har under hösten stängt sina kontor i London, Madras och Madurai. Enligt TIC är det främsta skälet att man behövs för arbete med de mänskliga rättigheterna i Sri Lanka och att fredsavtalet gjort att man anser situationen så säker att det går att återvända från landsflykten. Dessutom har TIC:s ekonomi varit dålig det senaste året sen Holland efter påtryckningar från Colombo upphört med sina bidrag till Londonkontoret.

Vi behövs hemma nu för att arbeta med frigivandet av de politiska fångarna, valen och rekonstruktionsarbetet, berättar Fr Bernard vid Londonkontoret för SYDASIEN. Han berättar också att begreppet TIC är förbrukat och att man återuppstår i annan form. Trincomallee kommer att bli nytt centrum och man planerar redan att ge ut en månads-tidning.

Professor Schalk

milerna är att provinsråden får förfoga över marken för att kunna kontrollera icke önskad singhalesisk kolonisering. Det är oklart också vilka delar av provinsens finanser rådet skall förfoga över. Får rådet mottaga svenskt utvecklingsstöd utan att fråga centralregeringen?

I fördraget nämns också att det officiella språket i Sri Lanka är singhalesiska men att tamil och engelska också skall bli officiella språk. Detta beslut går emot konstitutionen

som gjort enbart singhalesiska till officiellt språk.

Indiskt militärt stöd

Fördragets huvuddel nämner vidare att Indien skall ge militärt stöd om så behövs för att verkställa fördragets beslut.

I fördragets tillägg nämns att en representant från Indien skall inbjudas att närvara vid folkomröstningen, att de väpnade tamilerna skall överlämna sina vapen i närvaro av representanter från det indiska och lankesiska Röda korset och att en grupp av indiska och lankesiska observatörer skall övervaka fredsprocessen från 31 juli 1987. En fredsbevarande styrka av indiska soldater skall inbjudas av Sri Lankas president.

I brevväxlingen mellan de båda statsöverhuvudena träffades följande överenskommelser: Främmande militär och underrättelsetjänster i Sri Lanka får inte inverka skadligt på relationerna mellan Sri Lanka och Indien.

Indiska intressen

Trincomalees hamn och ingen annan hamn får användas på något sätt som hotar Indien. Oljelagret i Trincomalees hamn skall förvaltas i samarbete med Indien och Sri Lanka. Främmande radiostationer får inte användas för militära ändamål eller för underrättelseverksamhet. Indien skall ge militär utbildning åt den lankesiska armén samt ge den utrustning.

Överenskommelsen i brevväxlingen ger Indien ett visst inflytande över Sri Lankas säkerhetspolitik. Indiens krav kan ses riktade mot USA:s försök att direkt genom Voice of America och indirekt genom israeliska och pakistanska säkerhetstjänster få inflytande i Indiska Oceanen. Trincomallee har en djuphavshamn och är sålunda viktig ur ekonomisk synvinkel, men även ur militärstrategisk.

Brister

En brist i fördraget är att det inte tar upp de tamilska plantagearbetarnas rätt till medborgarskap. Denna lucka gällande plantagearbetarna, vaga formuleringar om provinsernas kompetenser, beslutet om folkomröstning, oklarheter gällande buddhismens framtida ställning är brister i fördraget. Men det huvudsakliga politiska innehålllet om att tamilerna får ett eget hemland och erkänns som ett eget folk har gjort tamilerna beredda att lägga ned sina vapen och att odla en försiktig optimism för framtiden. Det största hotet kommer nu inte från tamilerna, utan från oppositionen mot regeringen.

Tamilerna är på väg mot Ilam, men hur ska detta Ilam se ut? Stridiga viljor spelas nu ut mot varandra, ibland i en bokstavligen mördande kamp mellan olika tamilgrupper. Och det indiska militära nedkämpandet av gerillan i Jaffna tycks än en gång öka osäkerheten om framtiden.

Peter Schalk

Sedan flera år säljs lankesiska kvinnor som billig arbetskraft till utlandet. Ljusskygga agenter gör här stora pengar på fattiga människor. De lockar med höga löner och chansen att skicka hem pengar till familjerna. Men dessa kvinnor möter ett hårt liv med låga löner. Resorna får de betala själva plus agentarvodet på ca 600 kronor. Libanon, Saudi-Arabien och Cypern är några av mottagarländerna.

Airi Perklén och Kerstin Törnquist har gripits av sina med-systrars öden. De har var sin historia.

Mallika träffade vi på stranden säljande batik när vi kom till Sri Lanka första gången år 1977. Hon bodde med man och 2 barn i en liten palmhydda. Mannen var arbetslös men hon försörjde familjen och det gick bra när turisterna kom i massor.

Efter ett par år hade de ytterligare 2 barn och mannen började dricka då han inte klarade av att gå arbetslös.

Vi och några andra vänner lyckades få ihop så mycket pengar så de kunde börja bygga ett nytt hus och det gav ju även mannen arbete. Tyvärr hann inte huset bli färdigt då mannen dog, endast 34 år gammal. Mallika stod ensam med 4 barn, 1 flicka och 3 pojkar.

Men hon är en fantastisk kvinna så hon startade med att sälja batik hemma i huset och lyckades även få ihop så mycket pengar att huset blev färdigt. Vi försökte också hjälpa så mycket vi kunde. Men så kom detta hemska krig och allt slogs i spillror. Inga turister kom och inga pengar flyter in.

Då hon hör talas om sin svägerskas (Mary) resa till Libanon blir hon också eld och lågor och tror att även hon skall tjäna en massa pengar.

Eftersom hennes hus är fint och rätt modernt får hon låna 20 000 rupier på sitt hus och ger detta till en agent med löfte om pass och arbete.

Men hon hade verkligen otur. Agenten bara försvann och hon fick varken pass eller biljett. Ja, kanske det var tur för hon slapp ju komma till Libanon. Men hon måste återbetala de lånade pengarna och då hon inte klarade detta tog utlånaren huset i besittning, och barnen kom till barnhem och Mallika fick bo hos en släkting.

Efter en tid lyckades hon få arbete på Maldiverna och tjäna lite pengar. Vi skickade så mycket pengar vi kunde och så småningom räckte pengarna till att hon fick sitt hus tillbaka och familjen kunde återförenas.

Kerstin Törnquist

Lankesisk arbetskraftsexport till Mellanöstern

Två medsystrars öden

Har hon råd att resa hem igen från jobbet i Libanon? Mary med ett av sina fem barn.

Mary gifte sig utan föräldrarnas godkännande 17 år gammal med en 14 år äldre man. Redan efter 3 månaders giftermål visste hon att äktenskapet var misslyckat, men hon var mycket stolt och ville inte erkänna det för sina föräldrar.

Han var hård, drack och slog henne och hade även andra kvinnor och Mary kunde inget göra. Barnen kom tätt efter varandra och snart hade hon 3 flickor och en pojke.

När hon änyo väntade barn försvann mannen spårlost. Mary beslutade då att återvända till sitt föräldrahem.

Jag besökte Mary våren 1985 och hon berättade då att hon hade haft kontakt med en agent och hade planer på att resa utomlands. Agenten lovade guld och gröna skogar och i hennes situation var det inte svårt att bli övertalad.

Hon pantsatte sitt hus för 10 000 och betalade agenten avgift och pengar till biljett. Agenten lovade henne att hon skulle få komma till Cypern för Saudi-Arabien kunde det inte bli tal om, då hon var för gammal (38 år).

Huset är Marys barndoms hem men som hon köpt från föräldrarna. Det är ett litet hus på ca 50-60 kvadratmeter men hyser 15 personer. Mary med 4 av sina barn, hennes yngsta bror med fru och 4 barn, hennes föräldrar och en föräldralös kusin, endast 5 år gammal samt äldsta nygifta dotterns man.

Mary hade ändock tur för agenten var statligt godkänd och ordnade med pass och biljett. Julafton 1985 fick hon sin biljett på Colombo flygplats och färden gick till Libanon. (Inte till Cypern, som hon hade blivit lovad). Hon kunde inte ångra sig. Försörjningsbördan och skulden på huset låg tung på hennes axlar.

Mary kan bara tala singalesiska och när hon kom till Libanon fick hon skriva under ett papper som hon inte förstod ett ord av. Denna underskrift innebar att hon förband sig att arbeta som hembiträde i 2 1/2 år och med en lön på 20 dollar (amerikanska) i månaden. Detta har jag fått veta efter svåra och envisa efterforskningar.

När hennes arbetsgivare fick veta om mina efterforskningar blev han rasande och skrev till mig i arga ordalag. Han påstod att han fått betala till Marys agent 250 dollar och att han betalade Mary 50 dollar per månad, inte 20.

När första året närmade sig sitt slut hade hon inte klarat av att betala tillbaka de lånade 10 000 rupierna. Jag var tvungen att skicka pengarna till utlånaren i Sri Lanka, annars hade han tagit huset och 15 personer hade blivit hemlösa.

Marys kontrakt går ut juni 1988 och då måste hon komma hem. Hon for dit för att försörja sin familj, men det har hon inte klarat av utan jag har fått försöka hjälpa dem hela tiden. Barnen längtar efter sin mor och behöver henne.

Om det inte går på något annat sätt måste jag åka till Libanon och hämta henne.

Airi Perklén

Veddass — det lankesiska urfolket skulle vittna i FN:

— Svenska stoppad i "smugglingsförsök"

I slutet av juli 1985 kunde man läsa en notis i regeringsorganet Daily News i Colombo. Där meddelades lakoniskt att en svensk kvinna hade stoppats i Colombo när hon var på väg att smuggla ut tre representanter för Veddafolket från Sri Lanka. Syftet med smugglingsförsöket var att förmå de tre Veddass att förtala Sri Lanka utomlands.

Kvinnan som nämndes i notisen heter Wiveca Stegeborn. Hon är sedan dess inte längre önskvärd i Sri Lanka. Här är hennes historia om bakgrunden till notisen.

Mitt brott är att jag berättat om Veddafolket, urbefolkningen på Sri Lanka. Den lankesiska regeringen anser inte detta vara god publicitet för landet och har därför stängt mina möjligheter att fortsätta leva bland detta jägar- och samlarfolk på östsidan av Sri Lanka. Jag har bott hos dem av och till sedan nio år tillbaka.

Sista veckan av juli 1985 skulle en stor FN-konferens hållas i Geneve för urbefolkningar från hela världen. Veddafolket var inbjudna. Där skulle de få tillfälle att berätta om de nya bosättningsområden de "frivilligt" förflyttats till.

I huvudstaden Colombo hade det bestämts att deras traditionella djungel- och

jaktmarker skulle bli nationalpark. Om de fortsatte med sin livsföring blev de arresterade.

Under kongressen skulle de få tillfälle att lära känna andra "Vedda-folk" från andra djungler och vinna insikt om deras problem. Deltagarna kom från Alaska till Australien, inklusive ögrupperna i Stilla-havsområdet.

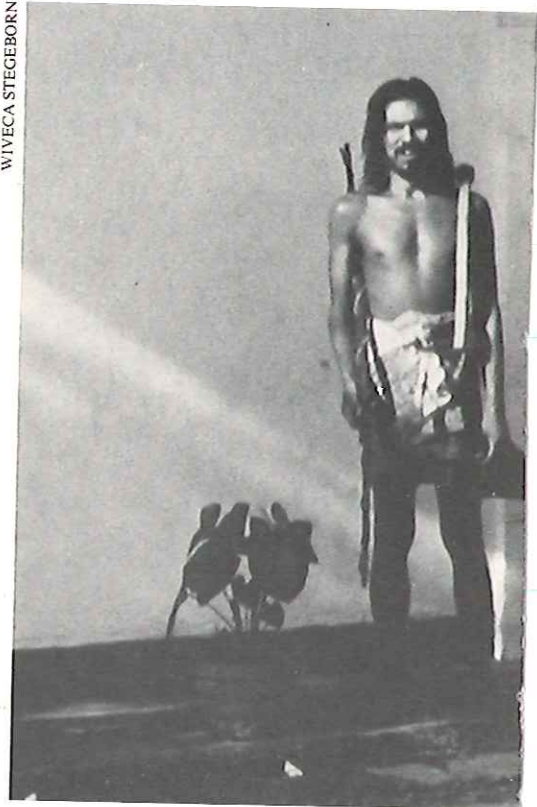
Vedda-folket informerades så att de skulle prata igenom det vi endast vågat drömma om under gångna år. Hövdingen måste utse de tre män som skulle representera hans folk. Själv var han för gammal och svag för att klara en sådan resa.

Hövdingen Tissahamy tog som vanligt emot mig när jag kom till byn. Han lät mig förstå att han ville att hans äldste son och två andra män från byn skulle resa med mig. Nästa morgon gick vi igenom en ceremoni där vi delade mat med gudar och förfäders andar. Det avslutades med att hövdingen och hans fru gav oss välsignelse.

I Colombo blev det väldigt svårt att få hotellrum, trots bokning långt i förväg. Hotelldirektörerna formligen bleknade vid åsynen av de tysta allvarliga Vedda-jägarna med yxor över axlarna, pilar och manshöga bågar i händerna. Slutligen fann vi ett mindre pretentiöst ställe mot en oresonligt hög hyra.

Arbetet avstannade i fotostudion när vi kom in för att ta kort till pass och visum. Samtliga stirrade förskräckt på "vildarna".

WIVECA STEGEBORN

Vi hade inte mer än satt oss i de trälusimpregnerade stolarna på emigrationskontoret förrän vi hade en stor klunga nyfiket frågande passpersonal runt omkring oss. Ögonbrynen nådde hårfästet när vi tågade in till den som utfärdade pass. Hon verkade besvärad av att ha Vedda-folket inne på sitt kontor och bad dem efter en stund gå ut. Förmodligen var hon redan informerad att vi hade två dagar på oss att ordna passen och att avresedagen var den 24 juli. Fick nogsamt höra att passärenden tar mycket lång tid på Sri Lanka.

Ohemula krav

Och inte nog med detta. Nya krav stötte hela tiden till: man krävde att länsstyrelsen i Vedda-männens hemtrakt skulle ge sitt samtycke, att en i Colombo boende person skulle intyga att han känt Vedda-männen i minst fem år, att de måste ha en borgenär i Sri Lanka ifall de skulle bli strandsatta utomlands, att de måste följas av en lankesisk medborgare på flygresan och att de måste ha ett rekommendationsbrev från kulturministeriet.

Även min identitet ifrågasattes. Var mitt namn verkligen Wiveca Stegeborn? Wiveca var ett singalesiskt namn.

Passdamen undrade vidare varför Vedda-folket skulle tala i FN. Vad skulle de säga? Mänskliga rättigheter stödde bara terroristorganisationer. Jag sa att konferensen var offentlig och att vem som ville kunde skriva för att få fullständig rapport om vad som sagts under det veckolånga mötet. Det visste hon, men hon menade att då var det redan för sent...

Wiveca Stegeborn på promenad med sina vänner. T h Vedda-hövdingen Tissahamy.

Dessa mäns öde var avgjorda långt innan de hamnade i Colombo tillsammans med en svensk kvinna engagerad i de mänskliga rättigheterna.

Regeringen hade all anledning att vara upprörd över vad Vedda-folket skulle komma att förtälja i det internationella forumet. Vedda-folket har försökt i många år att vädja till landets myndigheter att de skulle få leva i fred i sin djungel. Både muntliga och skriftliga löften har getts för att stilla dem. Alla utan verklig innebörd.

Gav upp

Till slut meddelade chefen för passbyrå att saker och ting hänt. Vi måste nu också skaffa ett intyg från utrikesministeriet för att få ut passen. Vi hänvisades till en ministersekreterare.

Tre timmar kvar innan avgång. En timme kvar för pass, schweiziskt visum samt att hämta flygbiljetterna på flygkontoret. De resterande timmarna var för bilresan till flygplatsen samt incheckning.

Sekreteraren befann sig på ett viktigt sammanträde och fick inte störas. Blev hänvisad till en annan person. Efter att ha läst kulturministeriets rekommendationsbrev bad han mig återkomma någon annan dag. Alla var nu på samma sätt. Vad att få tillbaka brevet men nekades. Det var ett officiellt brev som inte skulle finnas i privatpersons händer, blev argumentet. Gav upp.

Ingen tid att förlora. Åkte till svenska ambassaden. Återgav snabbt det senaste. Slängde oss i bilen till utrikesministeriet. Ministersekreteraren var inte längre upptagen. Han ansåg det var förskräckligt vad den svenska damen fått gå igenom. Såvida

det endast hängde på honom skulle han naturligtvis genast skriva under. Han behövde bara ringa upp passchefen för att försäkra sig om att allt var i laga ordning.

Men han sa sen att han dess värre ej hade lov att ge sitt bifall. Det var ett regeringsbeslut som var orsaken. Inget att göra åt.

Vi hade åtminstone fått klart besked.

Protest

Jag berättade i FN vad som hänt. World Council of Indigenous Peoples (W.C.I.P.) samt 41 organisationer från hela världen skrev en massiv protest till Sri Lankas president, där de visade missnöje mot vad de hoppas var ett missförstånd. Om deltagare hindras att komma till FN för att diskutera och lösa problem, faller den mest elementära funktionen för FN samman. Protesten har förts vidare till Under-Kommissionen för Mänskliga rättigheter och därmed når den slutligen Kommissionen för Mänskliga Rättigheter.

Den lankesiska regeringsrepresentanten svarade på protesten med att upprepa att orsaken till att de ej kommit var baserat på en byråkratisk försening. Representanten fortsatte att säga att dessa primitiva människor skulle räddas från sjukdom, olyckor och undergång genom att låta sig överlämnas till den singalesiska kulturen.

W.C.I.P. har nu inkluderat Sri Lankas urbefolkning i sitt protektorat.

Wiveca Stegeborn

Bra flyktingpolitik, Georg Andersson?

I maj rapporterar Amnesty om tortyr, försvinnanden och andra övergrepp i Sri Lanka. Samtidigt rapporterar dagspressen om de lankesiska säkerhetsstyrkornas massaker mot civila och ett intensifierat krig i norr.

Den 20 maj kommer en lankesisk flykting till Arlanda. Polisen meddelar honom att Sverige inte tar emot flyktingar från Sri Lanka och han placeras i en cell.

Den 24 maj beslutar polisen att avvisa mannen från Sverige, trots att de fått veta att han fängslats tre gånger av politiska skäl.

Den 25 maj, en kvart innan planet ska gå så skär han sig svårt med ett rakblad och förs till sjukhus.

Den 27 maj begär mannens advokat att hans fall ska prövas och han förs till Kronobergshäktet.

Den 1 juni fattas ändå ett beslut om avvísning.

Den 5 juni fortsätter tortyren med ännu ett avvísingsbeslut. Advokaten lyckas då få med sig två representanter för FN:s flyktingkommissariat som beslutar att ställa mannen under kommissariatets beskydd. Invandrarverket lovar då att pröva frågan om asyl för mannen från Sri Lanka. Den här gången kommer han att få vänta lite längre på de svenska myndigheternas beslut om liv eller död för honom.

Är detta en flyktingpolitik att vara stolt över, invandrarminister Georg Andersson?

Thomas Bibin

UD-pengar till medborgarrättsgrupp

Det svenska Utrikesdepartementet har beviljat 35 000 kronor till Svenska avdelningen av MRG för informationsarbete om Sri Lanka. Det nybildade svenska MRG är en avdelning av anti-rasistorganisationen Minority Rights Group i England. Svenska MRG har som sitt första uppdrag tagit sig an Sri Lanka. Dess ordförande Gabriele Ström menar att den svenska regeringen borde avbryta sina goda förbindelser med Colombo, tillämpa en generösare politik gentemot flyktingarna från Sri Lanka och framför allt sluta upp att vara ett av de få västländer som skickar tillbaka tamiler direkt till Sri Lanka.

MIKAEL LINDBLÖM

Volontären Lundström mot högste polischefen:

Jag anklagar honom för tortyr!

I somras framträdde Inga-Lill Lundström i teves Nattcafé. Hon berättade om hur hon och personalen på ett barnhem i Sri Lanka arresterats av polisen och hur hennes medarbetare torterats.

Efter programmet ringde ett antal personer, såväl svenskar som lankeser, till redaktionen. De påstod alla att Inga-Lill Lundström var skyldig till internationell handel med barn och beklagade att redaktionen inte märkt detta. Redaktionen bad då var och en av de uppringande att återkomma med

Barnsjuksköterskan Inga-Lill Lundström är tillbaka i Sverige efter fyra års volontärarbete i Sri Lanka. Hon kom i somras med ett utvisningshot över sig och bråk med polis och myndigheter i färskt minne.

SYDASIENS Thomas Bibin berättar här vad som hände i fallet Lundström.

bevis, men så skedde inte. Någon hänvisade däremot till uppgifter i engelsk press.

— Jag börjar blir van, säger en luttrad Inga-Lill Lundström till SYDASIEN. I Sri Lanka var det ännu värre för där angreps jag från alla håll, något man får vänja sig vid om man tar strid för de fattigaste och de svagaste — utan att ens ha egen vinning av det...

Inga-Lill Lundström har levt som volontär i Sri Lanka i fyra år. Där har hon ägnat nästan hela sin tid åt arbete vid ett barnhem

som tar hand om utvecklingsstörda barn. Det drivs av föreningen Mariahjälpen som hon själv var med om att starta 1979. Hemmet finansieras via gåvor från Sverige.

Dessutom hade Inga-Lill kontakt med ett barnhem som tog hand om föräldralösa barn och barn till föräldrar som tillfälligt eller mer permanent inte kunde ta hand om barnen själva. Från det barnhemmet förmedlades då och då barn till Sverige för adoption.

— Men vi försökte alltid finna lösningar inom Sri Lanka, och det lyckades vi oftast med, säger Inga-Lill. För jag är emot adoptioner, de är bara bra som sista utväg, och 85 procent av barnen på det barnhemmet kunde återvända till sina biologiska föräldrar.

Razzia

Det var kring detta hem som Inga-Lills strid i Sri Lanka stod. I slutet av januari 1987 gjorde polisen en razzia mot barnhemmet, som ligger i Negombo på Sri Lankas västkust. Då fanns det 21 barn där och alla togs med i svepet och placerades på ett okänt statligt barnhem. Av de 21 barnen var tre avsedda för adoption till Sverige. Av de övriga var 8 handikappade (pga överläggning på Mariahjälpens barnhem), 8 var tillfälliga placeringar och 2 var personalens barn.

Razzian skedde samtidigt som Inga-Lill besökte en högre tjänsteman på den statliga Barnavårdsbyrån (DPCCS) i Colombo. Inga-Lill var där bl a för att fråga varför polisen några dagar tidigare visat intresse för barnhemmet. Tjänstemannen svarade mycket undvikande och på ett sätt som visade att man var mycket väl medvetna på DPCCS vad som höll på att hända i Negombo.

När Inga-Lill återvände till Negombo arresterades hon också liksom de 21 barnen, den kvinnliga personalen och föreståndaren för Mariahjälpens barnhem som råkade vara på besök just då. Alla fördes till olika ställen och Inga-Lill hamnade på polisstationen. Polisen vågade inte ge sig på henne och de lät henne sitta i sin bil på polishusets gård över natten.

— Det var fruktansvärt att höra ropen från de slagna och torterade fångarna, säger hon. Den som hört något sådant i verkligheten glömmer det aldrig.

Någon dag senare när personalen släppts fick Inga-Lill höra hur de torterats eller slagits allihop, också föreståndaren.

Barnhemmet anklagades för kidnappning, barnhandel och förfalskning av papper. Men efter ca 6 veckor avgjorde en domstol att verksamheten hade bedrivits helt lagligt och att alla barn skulle återböras till barnhemmet eller sina föräldrar.

Modern till Sandamali, 1,5 år, hade lämnat in sin flicka till barnhemmet tillfälligt för att kunna föda ännu ett barn. När hon beger sig med domslutet till ett statligt barnhem i Colombo får hon veta att Sandamali inte kan lämnas ut. Efter flera påstöt-

ningar får hon bl a beskedet att hennes kärnfriska dotter i själva verket varit döds sjuk när hon togs iväg och att hon dött bara två dagar efter razzian. Inga-Lill beger sig då dit och ber att få dödsattest och namnet på läkaren. Det fick hon inte, men däremot ett nytt besked att Sandamali dött i lunginflammation.

Anton, 8 år och gravt handikappad, var också med bland de 21 barnen. Han kunde bara äta välling, men det statliga barnhem dit han kom först vägrade ta emot nån välling från Inga-Lill. Anton flyttades sen hit och dit tills han dog på ett ålderdomshem i bergsstadens Kegalle den 1 maj. Hans far hade då jagat honom länge för att med domslutet i handen få tillbaka sin son.

Åtal

Hela denna traumatiska händelse fick Inga-Lill att väcka åtal mot Sri Lankas högste polischef Cyril Herath för brott mot de mänskliga rättigheterna. I åtalet finns Sandamalis och Antons försvinnande liksom den godtyckliga arresteringen i januari och tortyren och misshandeln av personalen och föreståndaren från det andra barnhemmet.

Inga-Lill har hjälp av en mycket framstående advokat, Nimal Senanayake, i många år ordförande i Sri Lankas advokatsamfund och personlig rådgivare till president Jayewardene. Han upprördes när han läste i tidningarna om Inga-Lill och att hon som en följd av hela historien skulle utvisas från landet.

— Det går inte att blunda för att en utlänning, därtill kvinna, från ett av våra viktigaste biståndsländer råkat ut för dessa övergrepp, säger Senanayake till SYDASIEN. Det är modigt att hon vågar stå upp emot en av de starkaste personerna i landet. Och alla vet hur vanligt det är med försvinnanden och tortyr i Sri Lanka.

Den lankesiska pressen har länge hetsat mot adoptionsverksamheten, såväl med som utan goda skäl. Under våren kom det också fram uppgifter om korrupktion på Barnavårdsbyrån DPCCS som har att godkänna alla adoptioner. Flera utredare har avskedats, antingen för att de fiffelat med adoptioner eller för att de vetat för mycket om fiffel högre upp. Dessutom har byrån brunnit och det har förekommit uppgifter om olaga handel med barn till Australien, förmedlad av DPCCS.

Allt detta ledde fram till adoptionsstoppet i juni och sedan dess har det spända läget gjort att hon tycker att hon gör mest nytta hemifrån Karlstad just nu. "De 21:s" barnhem är stängt medan Mariahjälpens hem för handikappade barn fortsätter att fungera.

— Men adoptionsstoppet kommer nog inte att vara så länge för föräldrabehovande barn finns det. Och regeringen vill gärna ha all den valuta den tjänar på verksamheten, säger Inga-Lill Lundström som tror att hon ska kunna återvända till Sri Lanka en vacker dag.

Thomas Bibin

Underligheter om Ceylon -42

Christopher Hudson: Hettan i Colombo. Övers Bengt Chambert. Wahlström & Widstrand.

I april 1942 väntar alla på ett japanskt angrepp mot den brittiska kronkolonin Ceylon. Singapore har just kapitulerat, Hongkong och Malackahalvön och stora delar av Burma befinner sig i japanernas händer. Ceylon ligger närmast försvarsöst, Ceylon med sina örlogshamnar och livsviktiga gummiplantager. Huvudstaden Co-

recension

lombo liknar redan en spökstad, singaleser och tamiler har övergivit den, kvar är nästan bara européer. De älderstigna brittiska krigsskeppen försöker fly så långt bort från Colombo som möjligt innan bombplanen kommer.

Jodå, så länge Christopher Hudsons roman "Hettan i Colombo" skildrar hur krigshotet rör om i den koloniala ankdammen, hur det plötsligt är liv eller död i stället för hästkapplöpningar och partyskvaller som gäller, hur singalesernas och tamilernas tilltro till själva kolonialsystemet undermineras, ja så länge är den läsvärd. Roande ibland, med en spänning som stegras i väntan på den japanska bombarmadan. Men att dessutom affärsmannen Guy är kär i sin svägerska Jill vars make, plantageägaren Harry, är en underlig vit buddhist med en singalesisk chaufför som blir omvänd först till revolutionen och sedan till sin husbondes buddhism... nej, det är inte lika övertygande. Passionernas värld klarar "Hettan i Colombo" inte av utan att hamna på en trivialromans nivå.

Det finns andra underligheter också. Till britternas förtret agiterar "sama samajister" mot kriget. I en scen, i en skum tryckerilokal, sitter en singalesisk "sama samajist" och skär tänder över trotskister och lovar att slänga både briter och tamiler ut ur Ceylon. Det är bara det att vid det laget var "sama samajist"-partiet LSSP medlem av trotskistiska fjärde internationalen och som sådant alls inte intresserat av att utså split mellan Ceylon/Sri Lankas folkgrupper.

Anders Sjöbohm

Än är det inte för sent!

Missade du vårt stora 68-sidiga specialnummer om Indien, nr 3/87? Eller vill du beställa fler ex av detta succénummer till dina vänner, din skola eller studiecirkel? Det är inte för sent.

Betala bara in 25 kronor på postgiro 79 54 96-9, SYDASIEN, så får du numret på posten. Porto ingår i betalningen.

Prenu - merera!

Statliga adoptionsnämnden i farten:

”Översitteri, inkompetens — och maktmissbruk!”

NIA, den statliga adoptionsnämnden, agerar i egen sak och undergräver rättssäkerheten i samband med adoptioner! Det menar adoptivmaman Gunilla Pilfors som tillsammans med ett stort antal blivande adoptivföräldrar stoppats av NIA. Hon berättar här hur det har gått till, och fortsätter därmed den debatt om adoptioner som inleddes i SYDASIEN 3/84.

Från 1979 till 1986 fick 90 svenska familjer sammanlagt 120 barn genom sk privat adoption (dvs inte genom adoptionsorganisation men i övrigt med samma myndighetskontroll) från ett av den lankesiska staten godkänt barnhem i Nugegoda strax söder om Colombo i Sri Lanka.

Vi adoptivföräldrar har varit mycket nöjda med denna adoptionskontakt. Det gäller allt från barnens skötsel till advokathjälp, boende osv.

Kostnaderna har legat åtskilliga tusenlappar under de som de av NIA auktoriserade organisationerna krävt. Skillnaden rör sig om 10-15 000 kronor. Och väntetiderna har varit korta, bara ca 3 månader. Vi håller också barnhemmets grundare och förestandare, Mrs Prema Perera, som en kär vän.

Men för NIA är Premas barnhem en styggelse. Och nu har NIA lyckats säga STOPP för barn därifrån genom att helt enkelt missbruka det tillägg i adoptionslagen som kom förra året (som ger NIA ett slags vetorätt i adoptioner).

Barnhemmet godkändes och registrerades vid starten av det lankesiska hälsoministeriet som också var tillsynsmyndighet. Man har aldrig fått in anmärkningar på eller kritik mot verksamheten till ministeriet och NIA har heller aldrig tagit emot klagomål.

Okänt?

Trots detta uppgav NIA 1984 att barnhemmet var helt okänt för myndigheterna i Colombo (!) och att det därför inte borde accepteras. 1985 uppgav NIA att oidentifie-

rade personer på ”myndigheterna” sagt att adoptioner därifrån inte borde få förekomma. Men NIAs viktigaste invändning mot Premas barnhem uppgavs vara att det inte var registrerat hos den lankesiska socialstyrelsen (Department of Social Services/DSS) eller hos barnavårdsstyrelsen (Department of Probation and Child Care Services/DPCCS). Det var visserligen inte heller Sri Lanka Barns Vänner (SLBV, den största svenska adoptionsorganisationen i Sri Lanka) kontaktman Neil Silva liksom

Inga-Lill Lundström, kontakt för den numera stoppade organisationen ISIA. Men det bekymrade inte NIA som har en högst egen logik.

I januari auktoriserades Premas barnhem av DSS som sedan dess varit tillsynsmyndighet. Sedan dess har barnhemmet också fått lankesiskt statsbidrag. I oktober samma år godkändes barnhemmet också av DPCCS, ett godkännande som Neil Silva fortfarande saknar! (Se fö kritikern mot

Det icke-existerande barnhemmet.

GUNILLA PILFORS

Neil Silva och hans kontakt SLBV i SYD-ASIEN nr 3/84.)

Barnen på Premas barnhem är minutiöst välskötta. Standarden kan jämföras med den på en svensk institution. De problem som SLBVs barnhem kroniskt brottas med, t ex månadslånga salmonellaepidemier och barn som dör av vanvård är helt okända företeelser hos den idéellt arbetande Prema.

Ingen iver

I mars 1986 gjorde så 3 NIA-tjänstemän (Gustavsson, Fredriksson och Thunström) ett besök hos Prema. De stannade en timma och visade härunder ingen större iver att informera sig. De bad inte att få se några dokument. De frågade Prema varifrån hon fick barnen och försökte förbjuda henne att lämna barn till vissa familjer i Sverige trots att dessa hade giltigt medgivande. NIA utförde dock en okulär besiktning av såväl lokaler som barn och personal.

Ett i sammanhanget inte helt ointressant faktum är, att NIA kom i Neil Silvas bil med dennes chaufför vid ratten, och återvände sedan till Neils guest-house.

Efter besöket författade NIA en 5 sidor lång rapport som väl illustrerar att "det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta" men däremot knappast förklarar skälen till alla avslag. Med svepande luddiga formuleringar insinueras såväl barnhandel som oskäligt mycket betalt och att organisationen bara är en pappersskapelse för att behaga NIA! Man vågar naturligtvis inte påstå att Prema handlar med barn — i stället talar man i all-

männa ordalag om tidigare problem med falska mödrar i domstolarna, nämner sen Prema och påstår helt fräckt att "Prema Pereras uppgifter om hur barnhemmet kommer i kontakt med mödrarna och barnen är vaga".

Sannolikt är vänskapen mellan NIA och Neil en bättre garanti än de lankesiska myndigheternas insyn. "Det går inte heller att bedöma rimligheten i de sammantaget betydande belopp som fru Perera tar emot för sin arbetsinsats och för barnens vård" insinuerar Ulla Fredriksson, NIA, vidare. En korrekt skrivning hade varit att NIA inte kunnat bedöma rimligheten i de summor som begärs, eftersom NIA inte brytt sig om att utreda frågan. Dock, ett faktum är att en adoption via Prema idag kostar 32 000 kr, alla kostnader såväl i Sverige som på Sri Lanka räknade. Skillnaden mot SLBV och övriga ligger i storleksordningen 10-15 000 kronor.

I rapporten påstås också att "något mödrahem eller barnhem i egentlig mening finns inte". Påståendet är helt makalöst. Alla vi föräldrar, flera hundra personer, alla lankesiska myndighetspersoner som inspekterat såg tydligen i syne.

NIA tiger

NIA fortsätter att avslå adoptionsansökningar vid Premas barnhem. Men på senaste tiden har NIA bytt taktik i avslagsfrågan. Nyligen fick en familj från socialnämnden i sin kommun avslag pga att NIA vägrat yt-

ra sig! NIA ringde i stället upp familjens utredare och påstod att det pga det rådande adoptionsstoppet inte gick att yttra sig över kontakten! Argumentet är märkligt — det råder ju inte stopp att nyanmäla sig som adoptivsökande till t ex SLBV — tvärtom, denna organisations automatiska telefonsvarare (svaret intalat 16/10) uppmanar sökande att snarast skicka in sin anmälan för att få den behandlad f v b till Sri Lanka!

En NIA-tjänsteman, Kerstin Brydner, ringde dessutom 2 ggr själv upp familjen

och påstod bl a att det inte gick att överklaga socialnämndens avslag. Detta är ju helt fel. Alla kommunala beslut, inklusive socialnämndens, kan överklagas.

Är de privata adoptivsökande helt utlämnade till NIAs idiosynkrasier? Nej, vi borde inte vara det. I propositionen (84/85:16) till den nya lagen sägs i § 2:3:1: "Privata adoptioner bör även kunna ske när de sökande har direktkontakt med ett utländskt förmedlande organ eller ett barnhem under förutsättning att dessa instanser har rätt att förmedla barn för adoption till andra länder."

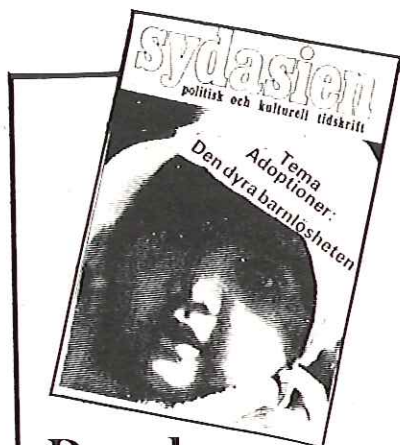
Det är alltså uppenbart, att Premas barnhem bör godkännas som kontakt för de familjer som önskar adoptera privat genom den.

Före den nya lagens tillkomst fanns inom NIA önskemål om att privata adoptioner skulle helt förbjudas. Så blev det inte, utan det skall fortfarande vara möjligt att adoptera privat om tillförlitlig kontakt finns. Men NIA missbrukar den nyckelställning den fått genom den nya lagen och avslår konsekvent alla ansökningar om att adoptera såväl genom Prema som genom andra seriösa privata kontakter på Sri Lanka. Vi har i praktiken inga möjligheter att beivra vare sig inkompetensen, översitteriet eller de mytomana inslagen i NIAs agerande.

NIA försöker urholka lagen genom att misstolka den för att på så vis genomdriva sina egna intentioner att till slut helt stoppa privata adoptioner.

Det är det NIA vill — Nämnden för Inhibition av Adoptioner!

Gunilla Pilfors

Den dyra barnlösheten

var temat för den 19-sidiga specialavdelningen om adoptioner vi publicerade i SYDASIEN nr 3/84. Vi granskade inte bara de ökande adoptionskostnaderna utan också det tilltagande krånglet kring adoptionerna. Och vi försökte också visa att en organisationsförmedlad adoption inte nödvändigtvis är god och att en sk privat adoption inte behöver vara något skumt.

Reaktionen på vårt adoptionsnummer blev stark. Adoptioner berör många Sydasiens-intresserade eftersom den största enskilda gruppen barn numera kommer därifrån. Numret såldes och diskuterades, också bland många som tidigare inte läst vår tidskrift.

Adoptionsnumret

kan fortfarande vara värt att beställa för den som missat det. Det innehåller inte bara debattning, utan också praktiska upplysningar, råd om litteratur osv. Sätt in 20:— på pg 79 54 96—9, skriv "adoptionsnumret" och vi skickar det.

Obesvarade frågor

finns det naturligtvis ändå kvar. En del har vi tagit upp i andra nummer av SYDASIEN (2/81, 3/84, 4/84, 2/85 och nu 1/86). Alla dessa skickar vi till er om ni sätter in 50:— på vårt pg 79 54 96 - 9. Skriv "adoptionspaket" på talongen.

Har ni synpunkter eller erfarenheter är ni också välkomna med dessa brev eller inlägg till redaktionen.

Den lankesiska revolutionen

Fronten flyttas söderut

Det finns en tredje revolutionär kraft i Sri Lanka. Det är en kraft som verkar bortom tamilsk och singalesisk nationalism och rasism. Den försöker istället förena alla antirasistiska krafter från båda sidor till en slagkraftig stadsgerilla.

Jenny Granhagen ger SYD-ASIENS läsare en unik inblick i vad som rör sig under ytan i Sri Lanka, bortom kriget i norr och öster.

Den "tredje kraften" inom Sri Lankas kämpande vänster kallar sig själva för *Folkets Revolutionära Krafter* (PRF/People's Revolutionary Forces). Den lankesiska statens säkerhetstjänst och massmedia i Sri Lanka känner gruppen under namnet *Vikalpa Khandayama*, vilket betyder "Vikalpagruppen". Ordet *vikalpa* är egentligen sanskrit och betecknar perioden mellan två tidsåldrar, då den gamla tidsåldern skall avlösas av en ny. I klassisk indisk religiös litteratur är denna tid en tid av brytning. För PRF är den innevarande tiden en brytnings-tid för revolutionär verksamhet.

Vikalpa är egentligen vikalpagruppens beteckning på dess tidskrift. Den har utgivits sedan 1982, men vikalpagruppens egentliga namn, PRF, har inte blivit känt förrän 1986, då häktade medlemmar avslöjade namnet för offentligheten.

Säkerhetstjänsten betecknar vikalpagruppen som en förgrening av *Janata Vimukti Peramuna* (JVP) "Folkets befrielsefront", som är en annan äldre revolutionär organisation. Men vikalpagruppens faktiska ursprung vederlägger ett sådant påstående och ideologiskt sett finns det ingen släktskap mellan vikalpagruppen och JVP — utom på en punkt, att båda vill störta staten, fastän på helt olika grunder. Något samarbete mellan de båda grupperna förekommer inte.

Arbetarsamhörighet

PRF utgår ifrån en fundamental samhörighet mellan arbetarklassen hos tamilerna och singaleserna. Denna samhörighet utgör basen för att börja en väpnad kamp mot en gemensam antagonist, staten. Denna skall

bekämpas av en organiserad stadsgerilla. Ledningen av denna skall övertas av den väpnade tamilrörelsen, som just nu är spjutspetsen i den revolutionära kampen. Dokumentet säger inte vilken tamilsk gerillagrupp PRF vill samarbeta med, men det är ingen hemlighet att PRF faktiskt samarbetar med EPRLF.

Dessutom har ju EPRLF samma analys som PRF om en klassolidaritet mellan singaleser och tamiler och en antinationalistisk hållning, som förskapar problem för EPRLF i konfrontationen med *Liberation Tigers of Tamil Ealam* (LTTE).

Ett preliminärt och närliggande mål för de två grupperna är skapandet av ett tamilskt hemland. Ett framtida och slutgiltigt mål är att åstadkomma en socialistisk revolution inom både det tamilska och singalesiska hemlandet, en revolution som får de båda områdenas statsbildningar att på välkänt manér "vittra bort".

Motsättningen mellan de båda grupperna gäller också själva målet. Medan JVP vill ha en singalesisk-buddhistisk enhetsstat och bekämpar Jayawardhenaregimen för dess eftergiftspolitik mot tamilerna, bekämpar PRF regimen för att den står i vägen för en socialistisk revolution, som skall utföras av tamiler och singaleser tillsammans. Efter revolutionen skall varken tamiler eller singaleser finnas, utan bara lanke-ser och därför inte heller någon singalesisk-buddhistisk enhetsstat.

Ledargestalter

Eftersom PRF arbetar på singalesiskt område är det naturligt att flertalet (men inte alla) medlemmar är singaleser. De två mest kända medlemmarna i rörelsen är de två singaleserna *Dayan Jayatilleke* (de Silva) och *Pulsara Liyanage*. Båda utpekas av säkerhetstjänsten som "ledare" för vikalpagruppen. Ibland kallas denna grupp rentav för Dayan-gruppen efter Dayan Jayatilleke (de Silva). Denne har en universitetsexamen i statskunskap och var Fullbrightstipendiat i USA i början av 80-talet. Han är häktad i sin frånvaro och jagas över hela Sri Lanka av säkerhetstjänsten. Skydd kan han inte få i söder, där också JVP jagar honom, men i norr hos tamilerna och i Syindien.

Dayan Jayatilleke (de Silva) var huvudredaktör för tidskriften *Vikalpa*. Det är värt att observera att *Vikalpa* har samma layout som tidskriften *Lanka Guardian*, vars välkände huvudredaktör är *Mervyn de Silva*. Denne är Dayans far. *Lanka Guardian* har

dock aldrig drivit revolutionära teser, men innehåller djupa analyser av politiska förhållanden i Sri Lanka. *Lanka Guardian* har rentav betecknats som "ilamistiskt", men är i själva verket bara kritisk mot auktoritära drag i den lankesiska statsbildningen. Varken *Lanka Guardian* eller *Vikalpa* driver en ilamistisk linje.

Pulsara Liyanage, 29 år gammal, har sin egen personhistoria, som är värd att berättas. Hon är universitetslektor i europeisk klassisk forskningskunskap och aktiv feminist. Hon har åtalats för omstörtande verksamhet mot staten. Hon är den enda kvinnan från PRF som har häktats och hon är den enda singalesiska kvinnan som har häktats med hänvisning till Prevention of Terrorism Act (PTA). Redan innan hon häktades den 1 november 1986 var hon välkänd i Sri Lanka som aktivist i en rad organisationer.

En internationell solidaritetsgrupp har bildats till hennes förmån.

En rättegång mot 23 häktade, varav 12 i deras frånvaro, har inletts i januari 1987 och pågår fortfarande. Anklagelserna lyder på att ha organiserat en sammansvärjning för att störta regeringen genom en väpnad revolution.

Freden välkommen

Genom fredsfördraget från den 29 juli 1987 har PRFs attityd i ett avseende mot staten förändrats. PRF liksom EPRLF välkomnade statens fredsinitiativ, men PRFs analys av staten som "bonapartistisk" m m kvarstår naturligtvis. PRFs främsta antagonister just nu är sålunda staten, som jagar PRFs medlemmar över hela ön, men även LTTE på tamilsidan i norr och öster och JVP på den singalesiska sidan i söder. PRFs positiva yttrande om statens fredsinitiativ kommer inte att hjälpa PRF i rättegången mot dess medlemmar. Rättegången återupptogs den 19 oktober 1987. Visserligen lovar fredsfördraget från den 29 juli generell amnesti för alla som står åtalade under PTA, men denna amnesti har hittills inte kommit singalesiska grupper till del.

Bland etablerade partier har det trotskistiska partiet (*LSSP*) tagit sig an deras sak genom att kräva att den generella amnestin även skall gälla dem.

Jenny Granhagen

J R Jayewardene, på marsch med en kristen, en buddhistisk, en hinduisk och en muslimsk pojke.

**WE HAVE JOINED HANDS WITH ONE AND ALL TO
CREATE A LAND OF PEACE AND PLENTY UNDER
THE GUIDANCE OF OUR TRUSTED LEADER**

Makt och ensamhet

Tre engelskspråkiga författare från Sri Lanka

Nej, särskilt många läsare på Sri Lanka har de engelskspråkiga författarna aldrig kunnat räkna med. Inte utomlands heller. Ändå, skriver Anders Sjöbohm i en presentation av tre av de intressantaste författarskapen, är de värda att upptäckas av oss.

James Goonewardene, Punyakante Wijenaike och Rajiva Wijesinha är skönlitterära författare från Sri Lanka som skriver på engelska. De tillhör därmed en litteratur som aldrig kunnat räkna med någon stor läsekrets i hemlandet och som tills nyligen helt nonchalerats av utlandet. Om denna litteratur, om dess särart och speciella problematik, finns mycket att säga. Inte minst om det koloniala språk- och bildningsarv som länge gjort det svårt för den att uttrycka genuint *lankesiska* erfarenheter.

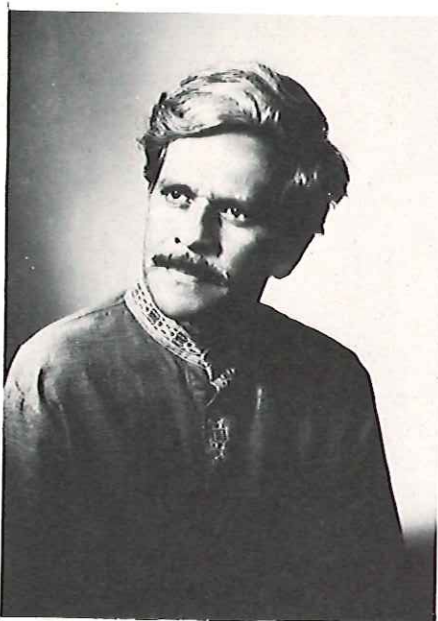
I den här artikeln kommer jag emellertid inte att försöka spåra det "typiskt anglo-lankesiska" hos de tre ovannämnda författarna; därtill skulle fö inte mina egna kunskaper räcka till. I stället ska artikeln, rätt och slätt, försöka presentera min egen bild av tre författarskap från ett land som jag önskar att också svenska läsare och förläggare ville upptäcka.

* * *

Hos James Goonewardene (f 1921) möter vi som ständigt motiv flykten från storstaden till landet. Storstad och landsbygd tecknas som extrema motpoler. Å ena sidan rotlöshet och otrygghet, jakten på njutning och framgång, svindlande affärer och uttunnade mänskliga relationer. Å andra sidan flodens vila och mullret av fjärran tempeltrummor, en värld där traditioner och gemenskap tycks utlova en stadgad tillvaro och ett liv i "enkel värdighet".

Pengarna gäller

Men hos Goonewardene handlar det också om hur detta uppbrott från storsta-

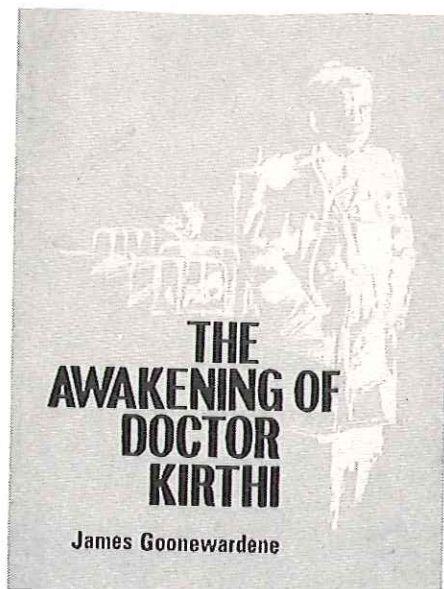
James Goonewardene

den hotar sluta i ren katastrof. Goonewardenes typiske hjälte är en man ur den engelsktalande medelklassen, en bitter och besviken man som sett sina kreativa ambitioner lida skeppsbrott i en värld där det är pengarna och den rätta politiska retoriken som regerar. Han begär inte mer än ro och glömska, en kvinna ur sin nya omgivning att knyta förbund med, han försöker ta seden dit han kommer. Likafullt är det bara några få, bland dem dock kvinnan, som obetingat litar på honom. Misstänksamheten mot honom visar sig i själva verket utgöra ett sannskyldigt minfält. Ytterst — och om detta talar Goonewardene mer och mer klarspråk ju längre fram i sitt författarskap han kommer — handlar det om att främlingen uppfattas som representant för just den värld han velat vända ryggen.

"Det var svårt att förutsäga hur en okritisk grupp människor skulle handla", heter det i debutromanen *A quiet life* (1968). "De var som träd som böjer sig för vinden. Om det inte fanns någon varaktig lösning på det här problemet, kunde han lika gärna lämna byn, kanske för gott." Avund, bitterhet, ett latent behov av någon att lägga skulden för dåliga tider på. Sist men inte minst någon som försöker utnyttja dessa krafter i sitt eget syfte.

Gång efter annan uppträder nämligen en alldeles bestämd typ som hjältens svurne fiende, en ordrik maktuppkomling, en Hitler på bynivå, inte sällan med livvakter och slagskämpar i sitt följe. Än spelar han på den religiösa vidskepelsens strängar, än vädjar han till skräcken för det nya och okända, än eggjar han upp ras- eller klasshatet. Det kusliga är att han nästan alltid lyckas samla en majoritet, en förskrämd eftersägarflock, bakom sig. Hos Goonewardene framstår han mer och mer som en *politisk* figur, en den nya tidens man, ett symptom på en utveckling som skapat stora överbefolkade städer med horder av arbetslösa och som underminerat den traditionella stabiliteten och moralen. Han är i själva verket produkten av en sorts andligt tomrum, och det är i detta andliga tomrum som hans totalitära hatbudskap går hem.

Ett exempel. Den marxistiske gerillaledaren (från det misslyckade väpnade upproret 1971) som vi möter i *An Asian gambit* (1985) är en man som döljer sin makt- och revanschlystnad bakom revolutionär retorik. I själva verket är han barn av just det system han säger sig bekämpa. Samma andas barn som småbyråkraterna vid ministeriet i Colombo som flinande spärrar vägen för besökaren. Eller som regeringssidans officerare som fullbordar sin blodiga upp-

rensningsskampanj mot gerillan med våld-
takter och mord.

Ökad pessimism

Den som försöker göra motstånd och ställa sig utanför allt detta hat och våld, den som vill hävda ett föredöme av gammaldags moralisk anständighet — ja, den tvingas stå praktiskt taget ensam. Förgäves satsar den skicklige kirurgen — i titelnovellen i *The awakening of dr Kirthi and other stories* (1976) — hela sin prestige på att få bukt med den usla arbetsmoralen och de miserabla hygieniska förhållandena på sitt moderna, välutrustade Colombosjukhus. Han talar för döva öron. Byråkraterna finner honom besvärlig och fackbossarna hotar med strejk. Kollegerna tiger. Till slut väljer han avsked och landsflykt tillsammans med sin familj.

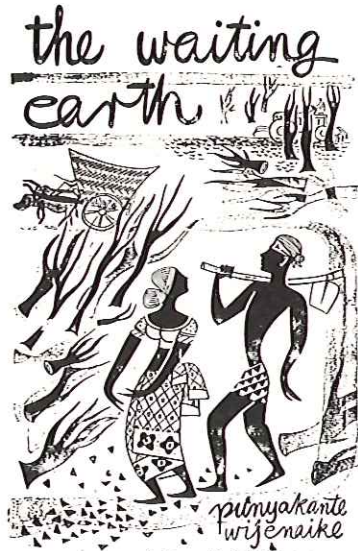
Ju mer politisk inramning kampen mot detta onda får hos Goonewardene, desto mer pessimistisk förefaller författaren vara om utgången. Ibland tycks det som om de enda anständiga mänskliga alternativen vore martyrskapet eller eremitillvaron — stå upp emot en övermäktig motståndare eller ställa sig vid sidan om samhället. Genomgående betonar Goonewardene en dimension utanför de gängse kollektiven och det gängse politiska tänkandet. Som i bilden av "en fiskare ensam på öppna havet, avklädd identitet och ras, trosbekännelse och religion".

Goonewardene skriver spännande, med allvaret och intensiteten hos den som vet sig ha något viktigt att säga. Som persontecknare har han dock påtagliga svårigheter — hjälten kvinnan idealiseras och hans motståndare antar gärna drag av monster. I stället är det nog hans *bilder* av moraliskt förfall, likgiltighet och illvilja som är svårast att skaka av oss?

"Vi var samlade här — man fick oss att känna oss som fyra brottslingar som skulle utsättas för någon sorts tortyr; och sedan kom en sjukvårdare, en mörk, tunn, nervös man, med munnen hårt hopknipen och stel hållning... Sjukvårdaren mönstrade oss fyra, hans offer; det är tydligen den där, tänkte han när han såg på mig, som är den

bråkigaste — så han ska få det sist, efter de andra, med deras skit på. Det var så han demokratiskt skulle dra oss ner i jämlikheten, genom att köra in sin otvättade och osteriliserade lavemangspip i våra ändtar-mar."

* * *

"Heta tårar strömmade nerför Isabella Hamys kinder. Hon rörde sig framåt som för att försöka undkomma cirkeln av hat, men en pojke stod i vägen för henne. Hans ansikte var fult och hotfullt. Då visste hon att de hade fångat henne på samma sätt som de skulle ha fångat en hund mitt ute på vägen för att få retas och plåga. . . . De var överallt runt omkring henne, hennes fiender. Det fanns ingen flykt undan förödmjukelsen. Hon skrek: Det är inte sant! Det är inte sant!"

Detta citat ur **Punyakante Wijenaikes** (f 1933) roman *The waiting earth* (1966) säger mycket om grundstämningen i hennes författarskap. Vi möter en människa som är utstött ur gemenskapen — i detta fall bykollektivets. Offer för en sträng, grym, kränkande social kontroll: minsta avvikel-
se, lyte, rykte om något otillåtet utnyttjas i skvallret mot henne och hennes familj. Isabella Hamy är ensam och utan kraft eftersom kollektivets illvilja sönderar och härs-

kar, dömd att tvingas försöka uthärda intill undergångens gräns. Oskyldig.

I den byvärld där hon — och de flesta av hennes likar i Wijenaikes författarskap — lever, tycks människornas yttre roller vara mer eller mindre fixerade på förhand. Mannen får inte visa känslor, t o m kärleken till kvinna och barn måste tvingas in under en mask av fadersauktoritet:

"Nej, han måste uppträda som den stränge fadern, han måste ta emot hennes respekt på ett värdigt sätt, utan att le. Från och med nu måste han lägga band på alla sina känslor för henne, hålla avstånd mellan far och vuxen dotter. När hon såg denna kyla, kunde flickan inte annat än vända sig bort."

Kvinnan måste vara mannen lydlig och lojal, sköta hushållet och hålla barnen i strama tyglar — dessa barn som när de växer upp frestas av nya tider och nya seder som hotar allt föräldrarna tror på. I denna traditionsgenomsyrade värld tycks riter, astrologi och magiska besvärjelser höra lika organiskt hemma som cyklerna av sådd och skörd, torrperiod och regnperiod, födelse och död.

Hos Wijenaiké är människorna — med visst undantag för de unga — de traditio-

Punyakante Wijenaiké

nella rollerna och livsmönstren trogna. Något annat kan de inte föreställa sig. Men i själva denna oskuldsfulla, naiva trohet lurar en djup tragik: mot förändringar utgör rollerna ett ytterst bräckligt skydd. Det är lätt att identifiera sig med den gamla kvinnan i en av berättelserna i *The third woman and other stories* (1963), Wijenaikes debutbok, som sätts på undantag av sina barn — i sitt eget hus. Och varför? Jo, hon försöker styra och ställa med tjänstefolket som man gjorde förr i världen. Wijenaike låter oss se den maktlösa gamla kvinnans tragedi med hennes egna ögon — utan att för dens skull nödvändigtvis ta parti för henne i sakfrågan.

Brända broar

Oskuldsmotivet återkommer när Wijenaike tar upp det väpnade upproret 1971. Den långa titelnovellen i *The rebel* (1979) handlar om jordbrukardottern Kumari, som sedan hon börjat studera vid Colombouniversitetet snabbt dras in i den revolutionära rörelsen. Kumaris drömmar om det framtida klasslösa samhället är färgade av hennes kärlek till en ung studentledare, men själva denna kärlek ter sig misstänkt individualistisk i det revolutionära kollektivets ögon. De båda älskande tvingas därför — av den sociala kontrollen, så att säga — arbeta politiskt var och en för sig. De får knappt ens träffas. Till råga på allt förbittras Kumaris egen familjesituation av styvmoderns hat och faderns plågade tystnad.

Broarna tillbaka till samhället är således brända.

Också i två andra noveller om upproret i *The rebel* frammanar Wijenaike det oskyldiga offret: i det ena fallet en yngling som av oklara skäl kidnappas av gerillan, i det andra en ung idealistisk polis som oförtjänt blir upprorsmännens måltavla. För militärernas mordiska kollektiv har Wijenaike ingenting till övers.

Motsatsparet individens oskuld-kollektivets grymhet är således genomgående hos Wijenaike. Frågan är emellertid om det inte ibland hotar låsa henne som författare. I en del berättelser tycks det i praktiken ha gällt för henne att göra karaktärerna så renhjärtade eller ondsinta som möjligt och därigenom tragiken eftertryckligt hjärtskärande. Flera av hennes bästa berättelser, däremot, präglas av inslag av ljus och försoning. En förlåtande humor och mild ironi, ibland t o m en vänlig drift med vidskepliga föreställningar hos byborna. Inte minst har hon en skarp blick för hur människor lyckas föra sig själva bakom ljuset. Hon kan konsten att berätta, inte minst komponera, en historia så att spänningen och läsarens förväntan oavbrutet stegras. Hennes språk är klart och enkelt, bara skenbart konstlöst.

* * *

I de blodiga kravallerna i juli-augusti 1983 — riktade mot den tamilska befolk-

ningsminoriteten — miste hundratals människor livet och än fler drevs på flykt. Det är denna mörka verklighet **Rajiva Wijesinha** (f 1954) utgått från i sin roman *Acts of faith* (1985). Redan i inledningskapitlet mördas en tamilsk affärsman; "mobben svepte in i hans hus och rakt fram till hans sovrum som om den kände till vägen exakt"; någon måste ha gett ordern.

Acts of faith är en satir om maktspelet på högsta lankesisk nivå och om fasaden detta maktspel döljer sig bakom. Å ena sidan hänsynslösa intriger med väpnade säkerhetsstyrkor och lejda ligister som påtryckningsmedel, tamilmord och ömsesidiga anklagelser om högförräderi, våldsamma internerna uppgörelser där höga ministrar och politiker faller som käglor i ett makabert, blodigt spel. Å andra sidan den råa rasistiska hetsen i religiös patriotisk förklädnad, de bisarra utfallen mot "de internationella marxistisk-anarkistisk-katolsk-homosexuella-vapenhandlarkonspirationerna", krokodiltårarna inför TV-kamerorna. Berättartempot är högt uppdrivet, tonfallet raljant och sakligt på samma gång, och de dråpliga scenerna många. Men många är också scenerna där läsaren tvärt sätter skrattet i halsen.

Satir om lögn

Wijesinha började som dramatiker och så roman den är, har *Acts of faith* påtagliga

Litteratur

JAMES GOONEWARDENE har skrivit *A quiet life* (1968), *Call of the kirala* (1971), *The awakening of dr Kirthi and other stories* (1976), *Dream time river* (1984), *An Asian gambit* (1985) och utkommer inom kort med novellsamlingen *The last freeman*.

PUNYAKANTE WIJENAIKE har skrivit *The third woman and other stories* (1963), *The waiting earth* (1966), *Giraya* (1971), *The betel vine* (1972), *The rebel* (1979) och utkommer inom kort med en ny novellsamling.

RAJIVA WIJESINHA har skrivit *The androgynous Trollope* (1982), *Acts of faith* (1985), *Electra* (1971, tryckt och uruppförd 1986), *Current crisis of Sri Lanka* (1986). Redaktör för litteraturtidskriften *New Lankan Review* (1983-) och medredaktör för den tvärpolitiska oppositionstidskriften *Liberal Review* (1981-).

ANTOLOGIER som helt eller delvis ägnas den engelskspråkiga skönlitteraturen på Sri Lanka är *Stories from Sri Lanka* och *Poems from India, Sri Lanka, Malaysia & Singapore* (båda red av Yasmine Cooneratne; 1979), *An anthology of modern writing from Sri Lanka* (red av Ranjini Obeyesekere &

Chitra Fernando, 1981), *Modern Sri Lanka stories* (red av DCRA Goonetilleke, 1986).

LITTERATUR om denna litteratur: Yasmine Gooneratne: *English literature in Ceylon 1815—1878* (1968), DCRA Goonetilleke: *Between cultures — essays on literature, and education* (1986); översikter av EFC Ludowyk (*Adam International Review* no 367-369, 1972) och Ashley Halpé (Sri Lanka — a survey, 1977).

LITTERATURTIDSKRIFTER *New Ceylon Writing* (red av Yasmine Gooneratne); *Navasilu* (red av DCRA Goonetilleke); *New Lankan Review* (red av Rajiva Wijesinha).

Rajiva Wijesinha

likheter med ett teaterstycke. Dess rollista — eller snarare släkttavla — är både komplicerad och svåröverskådlig. Och vad satiren kanske främst gestaltar är de lögnens "teater" som döljer en skrämmande röta i det lankesiska samhället.

I massmedias tidevarv är det *skenet* som räknas, ingenting annat, och eftersom massmedia kan manipuleras kan skenet för det mesta räddas.

Huvudpersonernas namn förstärker intrycket av överklighet, av marionettspel. Presidenten — "en exekutiv sådan, därtill" — heter Tom. Hans fyra främsta ministrar är uppkallade efter Bibelns evangelister, de ledande tamilska politikerna efter Snövit och de sju dvärgarna. Fem olika kommunistledare finns också med och bland dem främst Leninisten, som alltsedan partiförbudets heroiska tid utvecklade en böjelse för att förklä sig till kvinna och tala med falsktröst... Och så mödrar, fruor, syskon, kusiner, skolkamrater — politiken som en enda stor familj. I denna familj "dryftas allting offentligt (låt vara i viskningar) och ingenting enskilt hålls heligt (utom företagsamheten)". Men här kämpar praktiskt ta-

get alla för att rädda sitt eget skinn, på andras bekostnad.

Hat och förtvivlan

Det finns emellertid scener där en helt annan sorts roman tycks bryta fram. (Antagligen har Wijesinha inte velat nöja sig med den jämförelsevis platta människoskildring som en satir lätt för med sig.) Scener som ställer hatet och förtvivlan hos dem som sett sina närmaste mördas mot vanmakten hos dem som inte längre ser något hopp om försoning — men också scener där t o m den rasistiske ministern Matthew och hans brutala Svarta Skugga för en kort stund får mänskliga drag. Scener som onekligen berikar romanen och gör den mera mångbottnad men kanske också något splittrad.

I slutscenen har en fredsmarsch segrande dragit fram till Colombo. Kvar i livet — av *samtliga* politiker inom romanens ram — är bara presidenten Tom...

* * *

I *An Asian gambit*, James Goonewardenes roman om revolutionsförsöket 1971, finns en epilög där den marxistiske gerillaledaren flera år senare dyker upp i ny, välklädd skepnad. Sitt stora mål har han emellertid ingalunda släppt ur sikte: Sri Lanka ska befrias ur imperialismens klor. Den "dynamit" revolutionärerna måste utnyttja för sina syften, säger han nu, är motsättningarna mellan Sri Lankas båda stora befolkningsgrupper, singaleser och tamiler...

I Rajiva Wijesinhas *Acts of faith* återfinns den singales-rasistiska terrorns främsta regissörer bland regeringens ministrar. Samtidigt framställs den tamilska oppositionen som svårt splittrad: många av de ledande politikerna är själva mest intresserade av att försöka manipulera maktspillet i Colombo till sin egen personliga fördel.

I en dagstidningsnovell från början av 1986, *The Wall*, låter oss Punyakante Wijenaike möta raskonflikten från ett annat håll — från de oskyldiga offrens, från dem som hamnar på var sin sida när skräckens och misstänksamhetens mur skiljer forna

vänner och grannar åt. Kanske kommer singalesflickan Ruwani aldrig att kunna få tamilpojken Kumar som hon älskar.

Anders Sjöbohm

I SYDASIEN nr 2/86 presenterades den singalesiskspråkiga skönlitteraturen på Sri Lanka, och i nr 4/86 finns en intervju med den lankesisk-tamilska författaren Jegatheeswari Nagendran.

INDIEN och/eller NEPAL
4 v. 9300:-

FYRA RESOR TILL INDIEN
OCH/ELLER NEPAL

*NORDINDISKA KULTURSTÄDER
OCH NEPAL

*NORDINDISKA KULTURSTÄDER
OCH DELSTAT RAJASTHAN/
EXPEDITION KAMELSAFARI

*KASHMIR - LADAKH (LILLA
TIBET) - TREKKING I
HIMALAYAS

*SYDINDISKA KULTURSTÄDER
OCH BADSEMESTER PÅ KOVALAM
BEACH

INDIA TOURS

Indienspecialisten: resor, inkvartering etc.
Även lågprisbiljetter till hela världen.

Sveavägen 33, 4 tr, 111 34 Stockholm, SWEDEN
Tel. 08-20 21 39. Telex 12625 Condor S

Sparsmakad stämningsskildrare

Carina Rydberg: Kallare än Kargil. Bonniers.

Kargil är en oansenlig håla i indiska Kashmir. Alla som rest från det muslimska Srinagar till det buddhistiska Leh i Ldakh, "Lilla Tibet", minns ändå staden, som en rastplats och ett övernattningsställe under den två dagar långa och vådliga bussfärden längs smala slingrande bergsvägar i Himalaya, via pass på mer än 4 000 meter.

recensioner

"Kallare än Kargil" kallar Carina Rydberg sin debutroman, om Ulrika, ensam och oförvägen resenär i Indien, på drift utmed hippiestråken. Geografiskt ansluter hennes bok sig till Carl-Johan Vallgrens "Nomader", som kom i våras och skildrade västerländska människooöden i Indien. Men medan Vallgren är en yvig och ordrik berättare är Carina Rydberg en sparsmakad stämningsskildrare. Gemensamt för båda böckerna är att det egentliga Indien bara är en färgstark kuliss till huvudpersonernas äventyr, deras resor in mot det egna jaget.

Carina Rydbergs Ulrika färdas till de traditionella hippieplatserna, till Kathmandu, Pokhara, Varanasi, Agra, Srinagar... Hennes miljöskildringar är fragmentariska. Och hennes möten med indier gäller mest hotellfolk och liknande, med repliker som:

"Don't go out there, madame. Very dangerous."

"Kashmir is very beautiful. Very cold this time of year."

I stället handlar "Kallare än Kargil" om unga västerlänningar, skandinaver, kanadensare, australiensare och amerikaner. De har alla det gemensamt med Ulrika att de rest till Indien inte så mycket för att uppleva ett annat land och en annan kultur som för att utsätta sig och komma bort från de egna vardagliga sammanhangen. Indien är flykt och äventyr, Indien är de oanade möjligheterna, eller som Ulrika formulerar det i en nyckelreplik, "det enda ställe där man kan vara ensam utan att känna sig ensam".

Boken består till stor del av dialog, i skildringarna av möten mellan resenärer. Man talar om resans vedermödor, om livet, om kärleken, om var man kan få tag på en billig joint, det är inget särskilt originellt.

Ändå tycker jag om Carina Rydbergs bok. När den är som bäst kan den i stilen påminna om Ruth Prabwer Jhabwhalas suveräna indierroman "Hetta", knapp i språket, förtätad, ödesmättad. Det beror inte minst på porträttet av Ulrika. Hon har efter ett misslyckat självmordsförsök i Sverige hamnat på psyket, men ymt till Indien landvägen, så att alla därhemma tror att hon är död.

I Indien lever Ulrika för dagen. Hon reser och låter sig drabbas av det som kommer i hennes väg, av nyckfull död lika väl som tillfälliga förälskelser, hon tar bussen till järnvägsstationen för att därifrån fortsätta med det tåg som kommer först. Allt är möjligt — också när ingenting verkar möjligt.

Sören Sommelius

Lessing om Afghanistan

Doris Lessing: Våra ord blåser bort i vinden. Trevi.

Doris Lessing brukar nämnas i förhandsspekulationerna om vem som ska tilldelas Nobelpriset i litteratur. Men hennes senaste bok är inget litterärt mästerverk, den är ingen roman, den är rätt och slätt en rapportbok. Den heter "Våra ord blåser bort i vinden" och är tillägnad Afghanistans tappra folk.

I flera år har Doris Lessing arbetat för Afghan Relief, den brittiska motsvarigheten till Svenska Afghanistankommittén, och följt krigshändelserna och den ständiga strömmen av afghanska flyktingar från sitt hem i London. Det här är hennes rapport från en resa till flyktinglägren i Pakistans gränsprovinser i nordväst.

Hon förmedlar starka intryck från den kaotiska staden Peshawar och de överbefolkade lägren, hon refererar ändlösa samtal med afghanska motståndsmän och ställer oss deras återkommande fråga: Varför överger ni oss?

Huvuddelen av boken utgörs av detta drabbande reportage, mötet med motståndsmännen och flyktingkvinnorna. Hon låter dem träda fram som människor vi själva mött, motsägelsefulla och främman-

de men ändå som vi. Hon ger en stark närvarokänsla i flyktinglägren — dammet, hettan, dofterna och ljuden.

Men Doris Lessing har ett vidare syfte med sin bok än att förmedla bilder och stämningar från flyktingarnas vardag och en oss fjärran katastrof. Hon vill bryta den tystnad om Afghanistankriget som ligger tung över västvärlden, inte bara över Sverige. Hon för det avlägsna närmare för att afghanernas rop på hjälp inte ska blåsa bort med vinden.

Situationen påminner henne om då hon i sextiotalets början kom till London från det dåvarande brittiska Sydrhodesia. Då hade just Sydafrikas apartheid börjat uppmärksammas men att samma sak skulle ske i den brittiska kolonin vägrade man tro. "Vi blev klappade på axeln, avsnoppade, utskrattade", skriver hon. Som i dag när hon försöker tala eller skriva om Afghanistan.

När hon kom tillbaka från sin resa bland de afghanska flyktingarna ville först ingen publicera hennes artiklar. En tidning ber henne skriva "något mer personligt" och en annan publicerar en intervju då hon mest pratat om situationen i Afghanistan utan en rad om landet eller kriget eller flyktingarna.

Doris Lessings skamlösa partitagande för afghanernas sak är befriande i detta åttiotal då litteraturens tendens och budskap är tabu. Denna välskrivna rapportbok visar att nobelpriskandidaten Lessing kan skriva också reportage. Så kan den visa framåt i dubbel bemärkelse. Läs den!

Anders Davidson

Vem är vem i Afghanistan?

Ludwig W Adamec: A Biographical Dictionary of Contemporary Afghanistan. Adeva förlag, Graz, Österrike.

Vem är egentligen Dr Najibullah, Afghanistans nuvarande sovjet-stödda president? Är han verkligen läkare och hur klättrade han uppåt i den politiska hierarkin innan han tog makten i maj 1986? Eller vem är Mahmood Baryalai som enligt en DN-notis den 18/10 förklarades ha rensats ut ur det afghanska kommunistpartiets centralkommitté?

Ja, nu behöver man inte längre sväva i okunighet om sådana saker. Det har Afghanistan-experten Ludwig W Adamec sett till genom denna förträffliga uppslagsbok. Adamec har tidigare gett ut en motsvarande bok 1975 ("Who's who of Afghanistan") som gav biografiska data om alla kända afghaner under perioden 1747 till 1945. Senare har Adamec också gett ut ett mindre supplement om figurerna som förekom under de första åren efter saur-revolutionen 1978.

Men med den nytkomna boken är hela fältet täckt. Biografien ger fakta om alla mer eller mindre kända afghaner under perioden från 1945 fram tills idag. Det innebär uppgifter om ca 1 600 personer; politiker, administratörer, dik-

tare, militärer, stamledare, professorer, diplomater etc etc. Dessutom har han förtecknat samtliga ministrar i afghanska regeringar från 1919 till 1986, liksom samtliga diplomater som stationerats utomlands under samma period. Slutligen finns 384 porträttbilder av framstående afghaner. En guldgruva om man är intresserad av Afghanistan!

Ludwig Adamec som har vistats långa perioder i landet ända sedan 1952 bygger sitt material till stor del på tryckt material, böcker och tidningar i Afghanistan, men därtill har han kompletterat med material från egna intervjuer. Boken ges ut av Adeva, Akademische Druck- und Verlagsanstalt, i Graz som har specialiserat sig på att ge ut orientalistiska verk. Man gav tills för några år sedan också ut en förstklassig tidskrift, *Afghanistan Journal*, som tyvärr lades ned. Förlagets adress: A-8010 Graz, Auersperggasse 12, Österrike.

Ja, slutligen: Najibullah föddes 1947, började läsa medicin i Kabul 1964, gick med i Parcham 1965 och följde troget Babrak Karmal, var chef för underrättelsetjänsten KHAD 1980-86 och tog över makten efter Karmal. Och Baryalai då: Babrak Karmals halvbror, född 1944, ekonomutbildad bl a i Sovjet, arbetade för Parcham-fraktionen (Karmal), medlem av politbyrån 1981. Gift med Zarghuna, dotter till Anahita Ratebzad (hon som var i Sverige ni vet!)

Lars Eklund

RÄTTELSE

Genom ett beklagligt ombrytningsfel i Anders Sjöbohms recension av Yasmine Gooneratnes bok "Relative merits" (SYD-ASIEN 2/87) blev texten förvrängd på ett ställe. Det stod att Bandaranaikefamiljen tillhörde *goyigamakasten* (eg fiskarkasten) och att denna lierade sig med buddhistisk-

nationalistiska strömningar.

Det skulle ha stått att denna kast (eg odlarkasten) med motvilja såg hur nyrika familjer ur *karavakasten* (eg fiskarkasten) lierade sig med de buddhistisk-nationalistiska strömningarna. Tvärtom alltså.

Red.

Fascinerande med indisk arkitektur

Arkitekturtidskriften *Magasin Tessin* ägnar sitt 1/87 helt åt den indiska staden Jaipur. Författare är *Sten-Åke Nilsson*, konstprofessor i Lund, som tidigare skrivit om bl a europeisk arkitektur i Indien och om nya indiska städer.

Jaipur, huvudstad i den nordvästliga ökenstaten Rajasthan, byggdes efter en enhetlig plan i början av 1700-talet. Det var den kände maharadjan *Jai Singh* som behövde en ny huvudstad och lät anlägga den efter en rutnätsplan, i huvudsak orienterad efter väderstrecken.

Jai Singh var i flera avseenden en ovanlig furste. Hans stora intresse var astronomi, som en indisk motsvarighet till *Tycho Brahe*. I fem indiska städer byggde han astronomiska observatorier för att kunna fastställa himlakropparnas positioner med största precision. Han litade inte på de optiska instrumenten utan uppförde väldiga konstruktioner i sten. Solvisaren i Jaipurobservatoriet är trettio meter hög och kan avläsa soltiden på två sekunder när konstruktionerna, som när de byggdes utfördes enligt vetenskapliga förutsättningar, har i dag en gätfull poetisk skönhet.

För indienresenären är Jaipur den rosa staden, "pink city", en myllrande och sällsynt vacker miljonstad. Apor klänger på husväggarna, kameler och elefanter hör till de för oss exotiskt fantasieggande inslagen i gatubilden. Här finns en lång rad formidabla byggnader. Maharadjapalatset med det stora astronomiska observatoriet är en sådan, *Hava Mahal*, *Vindarnas palats*, en annan. Den senare är en hög fasad med tittgluggar, från vilka hovets damer osedda skulle kunna betrakta folkliiv och processioner på gatan nedanför.

Sten-Åke Nilssons studie ägnas framförallt en diskussion kring stadsplanens idébakgrund. Nilsson påvisar hur *Jai Singh* stod i kontakt med bl a jesuitiska missionärer och att han i sitt bibliotek hade verk om europeiska 1700-talsstäder, vilket bådadera

Moderna hus i New Delhi + Jantar Mantar, ett astronomiskt observatorium från 1700-talet. Foto: Sören Sommelius.

kan ha gett impulser till Jaipurplanens grundstruktur.

Författaren uppehåller sig särskilt vid gatumönstrets gätfulla avvikelser på 15 grader från nord-sydlinjen. Som en detektiv försöker han finna orsaken och lanserar en fantasieggande teori.

I observatoriet finns en grupp instrument riktade mot vart och ett av zodiakens tolv stjärnbilder. Ett av dem, det som ägnas Lejonets stjärnbild, har exakt samma inriktning som Jaipurs stadsplan. Är det bara en tillfällighet, undrar *Sten-Åke Nilsson*. Han skriver till bibliotekarien i Jaipurs maharadjapalats (som nu är museum). I svaret får han det uppritade horoskopet för staden Jaipur, stjärntecknens ställning, vid tidpunkten för stadens grundläggningsscermoni, den 18 november 1727, klockan tolv på dagen. Lejonets tecken är centralt där och förknippat med planeten Mars...

Därmed finns i det i själva Jaipurs stadsplan en himmelsk ordning, konstaterar

Nilsson, "varhelst vi rör oss i gator och gränder gäller perspektivet mot stjärnhimlen".

Tanken är fantasieggande och säkert inte orimlig. Men jag saknar i *Sten-Åke Nilssons* utredning både en lite djupare astronomisk/astrologisk argumentation och referenser till andra källor. Stadsplanens astrologiska sammanlänkande med Lejonets tecken måste, föreställer jag mig, ha lockat andra författare före honom, i det Indien, där astrologin hör till det dagliga livets fundament.

Det sjuttiosidiga häftet är rikt illustrerat med ett förstklassiskt bildmaterial. Lite synd är det att halva det knappa textutrymmet upptas av en engelsk parallelltext, även om *Magasin Tessin* därigenom når utanför våra språkgränser. Ändå fungerar det utmärkt som en fascinerande introduktion till en den märkliga staden Jaipur.

Sören Sommelius

Redskap för förståelse

Möt Indien (antologi). Kulturhuset och Carlssons Bokförlag.

I byn *Pallanchieri* vid floden *Kaveri*, "Syndiens Ganges", slipper de oberörbara numera prygel om de bär skjortor. Problemet är bara att de knappast har råd att köpa några, konstaterar *Göran Djurfeldt* och *Staffan Lindberg* i sin skildring av vardagsliv i några av Indiens hundratusentals byar.

Det är ett vittnesmål bland många i boken "Möt Indien", utgiven av Kulturhuset i Stockholm i samband med den pågående stora Indienfestivalen.

"Möt Indien" tjänar nog sitt uttalade syfte att "vara ett redskap till förståelse för ett land som i sig kan sägas vara en hel kontinent", som det står i förordet.

Boken har goda förutsättningar att bli ett standardverk för framtida svenska indienresenärer, samtidigt som den genom sin mångsidighet har mycket att ge också läsare som redan är hyfsat bevandrade i indisk kultur och samhällsliv.

Här finns pedagogiska genomgångar av indisk historia från *Mohenjo-Daro* till *Jawaharlal Nehru*, artiklar om den av regionala sprickbildningar alltmer präglade dagspolitiken, om religioner och massmedia, om hindifilmer och danskonst, om ragamusik och skogsprojekt, om kvinnans ställning och arkitekturens utveckling.

Däremot finns det inte en rad om indisk mat, och det är förstas en brist. Ingen In-

dienskildring är ju komplett utan det indiska köket (köken) med all sin kryddoftande mångfaldiga färgprakt.

Saknas gör också en mer grundläggande kritisk artikel om det indiska samhällsskicket. Men det kanske är för mycket begärt att hitta en *V S Naipaul* eller en *Jan Myrdal* i en bok som har sitt upphov i ett samarbete Sverige-Indien på hög statlig nivå.

Men detta är anmärkningar i marginalen. På det hela taget är "Möt Indien" en utmärkt introduktion till detta på alla vis monumentala land. Perspektivet är brett, mycket brett. På drygt 330 sidor lyckas med skildra Indien ur alla möjliga aspekter, utan att det annat än undantagsvis blir en flack och yttlig bild. "Också i en liten spegel kan man se ett stort föremål", heter det.

Jovisst!

Tobias Hellström

Landreform i Bangladesh med organisationens hjälp

I våras ägde i Bangladesh rum en landreformskonferens, vid vilken bl a president Ershad deltog. På programmet stod frågan om hur man ska kunna fördela den statligt ägda marken i landet till de jordlösa på ett rättvist sätt.

Enligt regeringens uppgifter handlar det om ca 325 000 hektar jord. Redan 1972 infördes en del lagar som avsågs leda fram till en bättre fördelning av jorden i Bangladesh, men trots att flera lagar stiftats därefter väntar de jordlösa massorna fortfarande på att lagarna ska genomföras i praktiken.

Den verkliga situationen är istället att antalet jordlösa bara växer och växer för varje år. Därför har nu regeringen beslutat söka samarbete med en rad icke-statliga organisationer som arbetar med gruppformering, medvetandegörande och folkbildning bland jordlösa. Samarbetet innebär att dessa organisationer för första gången officiellt erkänns vara en resurs för landsbygdsutvecklingen.

Det nya samarbetet går ut på att de icke-statliga organisationerna med sin lökalkänedom för det första ska hjälpa till att definiera vilka som verkligen är jordlösa.

Eftersom det inte finns jord så det räcker åt alla jordlösa föreslås därefter ett gruppvis ägande, och då räknas det som en fördel att det redan finns organiserade grupper.

Slutligen ska organisationerna kunna bidra med krediter och kunskaper för att få den fördelade jorden produktiv.

De icke-statliga organisationerna själva inser att detta initiativ bara är ett litet steg i rätt riktning, men som sådant värt att arbeta vidare på. Dessutom innebär det förbättrade samarbetet med myndigheterna att övrig byråkrati kan behandlas smidigare och snabbare (exempelvis när det gäller budget- och projektförslag, redovisningar m m, som måste godkännas av olika myndigheter).

Förslaget är förstås ännu i sin linda, men redan nu arbetar man bland de icke-statliga organisationerna på att sammanställa en egen lista över den statligt ägda marken i landet. Listan kommer sedan att jämföras med den som myndigheterna själva sammanställer.

Hur samarbetet senare utvecklas är omöjligt att förutspå, och det har också höjts kritiska röster mot hela företaget. Men det är svårt att vara kritisk mot ett initiativ som många organisationer med lång erfarenhet (t ex Proshika och Nijera Kori) satsar helhjärtat på.

Krister Winér

NOTISER FRÅN SYDASIEN

Sammanställning: Lars Eklund

AFGHANISTAN

Fred i vår tid

Spekulationerna om en förestående fredsöppning har florerat alltsedan den afghanske ledaren Najibullahs besök i Moskva i juli. Regimen har ensidigt förlängt vapenvilan tills 15/1-88, och man har förklarat sig villig att dela makten och införa flerpartisystem. De tyngsta posterna i regeringen skulle dock även framgent vara förbehållna PDPA, kommunistpartiet, och Sovjets roll får inte ifrågasättas. Däremot skulle premiärministerposten kunna innehas av exempelvis förra kungen Zahir Shah.

Enligt Najibullah har 60 000 flyktingar återvänt och 15 000 gerillamän bytt sida sedan "försöningspolitiken" inleddes i våras. Landets namn har ändrats. "Demokratiska" är borttaget före "Republiken Afghanistan".

Fraktionsstrider pågår inom den styrande Parchamfraktionen, mellan anhängare av Najibullah och den förra ledaren Karmal. Karmalanhängarna Anahita Ratebzad och Mahmood Barzalai har rensats ut. Samtidigt har 140 medlemmar av Khalq-fraktionen frigetts ur fängelset.

USA har sedan oktober 1986 levererat minst 800 Stinger-missiler till gerillan, vilket avsevärt förbättrat dess slagkraft mot det sovjetiska flyget. Det hemliga amerikanska stödet höjdes till 1 miljard US-dollar för 1988. (Far Eastern Ec Review 6/8)

BANGLADESH

Övergripp

Amnesty International fördömer regimen brott mot de mänskliga rättigheterna genom sina övergrepp mot civilbefolkningen i Chittagong Hill Tracts. I en rapport till FN:s kommission för skydd mot diskriminering och för minoriteter sägs att bangladeshiska armén deltagit i massaker och tortyr av stambefolkningen. (1/9)

Bangladeshiska regeringen är beredd att låta de 40 000 chakma-flyktingarna från Hill Tracts som flytt till angränsande indiska delstaten Tripura att återvända (Statesman Weekly 19/9). Chakmafolkets politiska organisation *Parbatya Chattagram Jana Sankali Samity (PCJSS)* avvisar dock regeringens förslag. I stället kräver man att en fredsbevarande styrka i FN:s regi ska övervaka en uppgörelse i Chittagong Hill Tracts, samt att autonomi återupprättas och de bengaliska nybyggarna avlägsnas. (Statesman Weekly 17/10)

Nej till samarbete

Efter våldsamma översvämningar i landet i samband med årets monsun värdade president Ershad till oppositionen om att lägga motsättningarna åt sidan och gemensamt arbeta med katastrofens följder. Oppositionen avvisade förslaget, Hasina Wajed beskyllde istället regeringen för att ha misslyckats med att förebygga katastrofen. (FEER 10/9)

Mördares parti

Ett nytt politiskt parti, Freedom Party, har bildats av f d överstarna Faruq Rahman och Abdur Rashid. Det var de två som i augusti 1975

störtade och mördade landsfadern Sheikh Mujibur Rahman. 1 november -75 flydde de landet och fick exil i Libyen, tills de återvände till Bangladesh för 2 år sedan. Oppositionspartiet, Awami League, lett av Sheikh Mujibs dotter Hasina Wajed rasar mot att mördarna tillåts verka politiskt. (FEER 3/9)

INDIEN

Naturkatastrof

Centrala och norra Indien har upplevt den värsta torkan i landet på 100 år. Samtidigt har nordöstra Indien haft de värsta översvämningarna på 40 år. Sammanlagt 262 av landets 407 distrikt rapporterar om katastrofsituation. (FEER 27/8)

Opinionsundersökning

Trots Boforsaffären och den starka politiska press som oppositionen satt på Rajiv Gandhi är det fortfarande ingen politiker i Indien som röner tillnärmelsevis samma popularitet över hela Indien. Enligt en gallundersökning av India Today skulle Rajiv vid ett eventuellt val i augusti erövrat 323 av 542 platser i parlamentet (vid valet -84 erövrade han 415). (India Today 31/8)

Filmstjärnas fall

Amitabh Bachchan, superstjärna i indisk filmindustri och sedan 1984 parlamentsledamot för staden Allahabad, har råkat i blåsväder efter uppgifter om svarta pengar i samband med brodern Ajitabhs bosättning i Schweiz. Rykten går om att Bachchan-bröderna finns med bland mottagarna av Bofors-mutor på miljontals kronor, och att det finns ett direkt samband med Rajiv Gandhi själv. Amitabh har nu lämnat sin parlamentsplats och politiken. (India Today 31/8)

Khalistan

4 av de 5 översteprästrarna i Gyllene Templet i Amritsar gav den 9/9 i ett uttalande sitt fulla stöd åt militanternas kamp för frigörelse från slaveri. Dessförinnan hade sikhernas högste präst Darshan Singh lämnat sin post i protest mot militanternas inflytande. (FEER 1/10) Polisen gjorde ännu en råd i Gyllene Templet den 23/9 och grep 20 terrorister.

Strider i Kashmir

I den största sammandrabbningen sedan 1984 slog indiska trupper tillbaka en bataljon pakistanska trupper som gjorde ännu ett försök att erövra den strategiska Siachenglaciären i Kashmir. 150 soldater dödades enligt indiska uppgifter. (FEER 8/10)

Bybor sköts ihjäl

Armén har skjutit ihjäl en rad bybor i Oinam i norra delen av delstaten Manipur, som vedergrällning för en attack av nagagerillan, NSCN, i juli då nio soldater dödades och mängder av vapen gick förlorade. Vedergrällningsaktioner förekommer ofta i Indien, men den här gången skedde en ovanlig reaktion, då Manipurs chefsminister Rishang Keishing som tillhör Congress(I) offentligt protesterade mot arméns övergrepp mot civilbefolkningen. Armén svarade med att beskylla Keishing för att ha underjordiska kontakter med nagagerillan. (Economic & Political Weekly 17/10)

Antiterroristlagar

Nya speciallagar trädde i kraft den 24/5, som ska gälla i två år. Lagarna ger myndigheterna rätt att hålla rättegångar bakom stängda dörrar och utnyttja polisprotokoll och hemliga vittnesmål som bevismaterial. Dessutom överförs bevisbördan till den misstänkte. Lagarna riktar sig inte bara mot direkt terror, utan även omstörtande verksamhet, en term som innefattar varje antydning till stöd för separatism eller ifrågasättande av Indiens integritet. Medborgarrättsrörel-

sen PUCL under ledning av domaren V M Tar-kunde protesterar mot inskränkningarna i rätts-säkerheten. (India Today 30/9)

Separatism i nordöst

Allt fler oroshärdar glöder i nordöstra delen av Indien. Agitationen fortsätter i Darjeeling för en egen nepalispråkig stat. I Assam har agitationen mot utlänningar (= bengaliska invandrare) återupptagits, och en motsvarande agitation har inletts i delstaten Maghalaya, där Khasistudenter kräver att alla invandrade nepaleser ska kastas ut ur staten. I södra Assam kräver stamfolksorganisationer en egen stat för North Cachar Hills. Slutligen har en befrielseörelse bildats, Hill Tribal Liberation Organisation, av 12 stammar från bangladeshiska Chittagong Hill Tracts, indiska Mizoram samt burmesiska Arakanstaten. Stammarna: Bawm, Pang, Tuikuk, Riang, Mog, Miria, Pawi, Lakher, Rakhai och Chakma, vill befria och förena sina områden till ett självständigt land eller gå samman med något av grannländerna i syfte att förbättra folkets levnadsvillkor. Hamnstaden Akyab (i Burma) skulle ingå i territoriet. (Statesman Weekly 3/10)

PAKISTAN

Atombombsplaner

Den amerikanska kongressen har skjutit upp det beslutade hjälppaketet till Pakistan på 4,2 miljarder US-dollar. Kongressen misstror de pakistanska förnekandena om att landet är i full färd med ett atombombsprogram. (FEER)

Bomber och upplopp

Vågen av bombdåd fortsätter i de pakistanska städerna. Sedan Pakistan lät USA leverera Stinger-missiler till den afghanska gerillan hösten -86 har antalet bombdåd ökat dramatiskt, i Nordvästgränsprovinserna med hela 250 %. Vid bombdåd i Karachi 16/9 dödades 8 personer, i Rawalpindi 19/9 dödades 4. Sedan januari -87 har 200 människor dödats och 700 skadats i 150 bombdåd.

Det anses troligt att bombdåden utförs av afghanska agenter och infiltratörer. Pakistans regering har därför bett de afghanska gerillaorganisationerna om hjälp att övervaka inkommande flyktingar.

Oppositionen i Pakistan är starkt kritisk till stödet åt gerillan, och kräver att regimen i stället ska erkänna den sovjetstödda Kabul-regimen. Det folkliga missnöjet med de afghanska flyktingarna, som beskylls ägna sig åt knarksmuggling och vapenhandel, växer också alltmer. (FEER 13/8, 24/9)

Förföljelse

Internationella juristkommissionen i Genève har lagt fram en rapport om brott mot de medborgerliga rättigheterna under Zia ul Haqs åtta år av undantagstillstånd. Rapporten ägnar sig bl a åt diskriminering av medlemmar av Ahmadiyyasekten. Sådan diskriminering förekommer, medlemmar förföljs, får inga arbeten, och regimen ser mellan fingrarna när ahmadiyyahelgdomar attackeras. (FEER 29/10)

Information om Indien

Nu finns ett utomordentligt sätt att hålla sig a jour med vad som skrivs i indiska tidningar och tidskrifter på ett enkelt sätt. Det är den tyska organisationen INDIENHILFE, föreningen för indisktyskt utvecklingssamarbete, som erbjuder intresserade att prenumerera på deras **Indien-Rundbrief**.

Det är en systematisk katalog över intressanta artiklar som förekommit och böcker som getts ut inom en rad olika ämnesområden, såsom miljö, ekonomi, teknologi, utrikespolitik, kommunalism, militarisering och kvinnofrågor. Sammanfattningar ges av artiklar och böcker, förutom att en hel del artiklar av stort intresse återges som fotostatkopior.

Indien-Rundbrief ges ut varannan månad av ett antal entusiaster, väl värda att stödja.

För att erhålla publikationen betalar man in valfri summa pengar, dock minst 30 D-Mark för ett år. Adress: Indienhilfe — Verein für deutsch-indische Entwicklungszusammenarbeit e.V., Luitpold Str. 20, 8036 Herrsching, Västtyskland.

RES TILL ASIEN

Vi reser i mindre grupper med lokala reseledare, åker med allmänna kommunikationer och bor enkelt för att på så vis lära känna landet och människorna. Resorna förbereds med studiecirklar och seminarier. De varar i ca 5 veckor.

NATUR I SYDASIEN. Nationalparker och kulturella centra i Indien, Nepal och Bangladesh. Februari. Ca 14.000:—

NEPAL. Tåg genom Indien. Vandring i små grupper mellan byar i Himalaya. Vår och höst. Ca 10.000:—

INDONESIEN. Java, Bali. På Borneo reser vi på floder och vandrar i regnskog mellan byar. Vår, sommar och höst. Ca 14.000:—.

Även resor till KINA, TIBET, RAJASTHAN och TROPISK REGNSKOG.

— Beställ programmet —

LÄS och RES

Tel 08/717 5440
Box 208 13302 SALTSJOBADEN

... och så har då Benazir Bhutto, 34-årig oppositionsledare i Pakistan, gifts bort. Hon siktar på att styra sitt land, men när det kom till äktenskap var det familjen som avgjorde att hennes make skulle bli Asif Zardari, storgodsägare, byggmästare och hästpoloälskare i Karachi. Förlovningen skedde i London.

AVSÄNDARE:

SYDASIEN
Box 1625
221 01 LUND

UTGIVNINGSPOSTKONTOR:
LULEÅ 1

ÅTER AVSÄNDAREN

POSTTIDNING

BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen på baksidan

Måns Andersson
Sernander svägen 4:413

752 61 UPPSALA

POSTKONTORET
UPPSALA 1 P

23 DEC 1987

Adressundersökning
Tfn. 018-17

2577SB

En fläkt av INDIEN

sålde egna och andras indiska böcker, andra stånd stod andra indier och svenskar — och sålde annat: alltifrån vävnader och videokassetter till chutney och chai. Runt omkring oss myllrade det förtätade folklivet i denna indiska basar som plötsligt materialiserat sig i Kulturhistoriska museets ärevärdiga gamla trädgård. Filmmusiken skrällde. Rökelsedoften spred sig långt ner mot Domkyrkan. I det stora tältet avlöste artisterna varandra, svenska musiker ackompanjerade baul-sångaren Sazed ul Alam, och genom medeltidsstadens gränder drog en parad av indier och svenskar ledd av sjungande, spelande, tabla-trummande och dansande medlemmar av Shri Ram Centre Puppet Theatre.

Melan på Kulturen utgjorde inledningen till lundadelen av det stora Möt Indien-projektet, Indiefestivalen som under hela hösten satt sin prägel på Sverige med utställningar, teater, konserter, dans och andra kulturaktiviteter.

Det lär vara den största utländska kulturmanifestationen någonsin i Sverige. Svenska Institutet, SIDA och Kulturrådet står som initiativtagare och arrangörer, men stora delar av programmet har gjorts upp av den indiska Festivalorganisation som tidigare arrangerat liknande tillställningar i England, USA och Sovjet. Indien svarar också för större delen av de till mångmiljonbelopp uppgående kostnaderna.

Det började med en tre dagars-mela i Kungsträdgården i Stockholm: teater, dans, akrobatik, hantverk, försäljning, matservice. Det var en veritabel fläkt av Indien mitt i Stockholms City. Och kanske behövdes en storslagen uppvisning av detta slag — ett uppklätt, pråligt show off-Indien — för att det skulle märkas i den blaserade storstaden. Men själv föredrog jag nog lundavariationen, där lokala resurser togs till vara på ett helt annat sätt i en djärv blandning av fri företagsamhet, fantasi och solidaritet.

Men Möt Indien-festivalen har varit — och är (ty en hel del av aktiviteterna fortsätter in på 1988) — avsevärt mer än melan i Kungsträdgården och Kulturen. I Lund har man t ex visat utställningar av målade bonader från Bihar och en samling unika bronsstatyetter, och man har också (på Stadshallen) kunnat besöka "Mayapur Station", en

Indiska festivalen satte krydda på hösten bl a i Lund. Medlemmar av Shri Ram Centre Puppet Theatre i Delhi dansade på Mårtenstorget.

illusorisk scenografisk miljöframställning av en indisk järnvägsstation med betelförsäljare och välförsedda tidningsstånd.

En del liknande scenografiska arrangemang ingick i den stora utställningen Folklig konst på Kulturhuset i Stockholm. Där fanns chai-stånd, cigarettkiosker, rakstugor m m, en cykelriksha med punktering på framhjulet och en så gott som åkduglig scootertaxi hitflugna direkt från verklighetens indiska gator. Dessutom visades ett rikt urval av indisk folklig konst från grottmålningar till dagens färgsprakande billboards, de jättestora filmaffischerna. Man kände igen sig i mycket, och trots avsaknaden av ljud och dofter kunde man känna sig förflyttad till Indien. Men jag kan tänka mig att den som inte själv varit där gärna skulle ha velat ha lite bättre beskrivningar och förklaringar än vad som bjöds.

Utbudet av kulturaktiviteter med indisk anknytning har varit mycket stort,

inte bara i Stockholm och Lund utan också på andra håll. Och även om mycket har slagit igen när dessa rader publiceras, kommer en lång rad arrangemang att fortsätta in på nästa år, t ex "Indisk textil" på Kulturhuset, "Gatans musik" på Musikmuseet i Stockholm, "Fem indiska hantverkare" på Etnografiska museet eller den stora utställningen av indiska konstskatter, "Skönhetens spegel" på Östasiatiska museet.

Det är alltså inte för sent att möta Indien i Sverige, och det finns all anledning att ta tillvara de möjligheter som fortfarande bjuds. Man kan diskutera och kritisera enskildheter i det väldiga festivalprogrammet, men som helhet tror jag att Möt Indien-projektet har fungerat som det var tänkt: det har fört oss en liten bit närmare Indien — också om det i någon mån råkat komma i skuggan av Boforsaffären.

Tomas Löfström

AVSÄNDARE:

SYDASIEN
Box 1625
221 01 LUND

UTGIVNINGSPOSTKONTOR:
LULEÅ 1

POSTTIDNING

BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen på baksidan

En lördag i slutet av september stod jag i ett marknadsstånd i Lund och sålde egna och andras Indien-böcker. I andra stånd stod andra — indier och svenskar — och sålde annat: alltifrån vävnader och videokassetter till chutney och chai. Runt omkring oss myllrade det förtätade folklivet i denna indiska basar som plötsligt materialiserat sig i Kulturhistoriska museets ärevärdiga gamla trädgård. Filmmusiken skrällde. Rökelsedoften spred sig långt ner mot Domkyrkan. I det stora tältet avlöste artisterna varandra, svenska musiker ackompanjerade baul-sångaren Sazed ul Alam, och genom medeltidsstadens gränder drog en parad av indier och svenskar ledd av sjungande, spelande, tabla-trummande och dansande medlemmar av Shri Ram Centre Puppet Theatre.

Mellan på Kulturen utgjorde inledningen till lundadelen av det stora Möt Indien-projektet, Indiefestivalen som under hela hösten satt sin prägel på Sverige med utställningar, teater, konserter, dans och andra kulturaktiviteter.

Det lär vara den största utländska kulturmanifestationen någonsin i Sverige. Svenska Institutet, SIDA och Kulturrådet står som initiativtagare och arrangörer, men stora delar av programmet har gjorts upp av den indiska Festivalorganisation som tidigare arrangerat liknande tillställningar i England, USA och Sovjet. Indien svarar också för större delen av de till mångmiljonbelopp uppgående kostnaderna.

Det började med en tredagars-mela i Kungsträdgården i Stockholm: teater, dans, akrobatik, hantverk, försäljning, matservering. Det var en veritabel fläkt av Indien mitt i Stockholms City. Och kanske behövdes en storslagen uppvisning av detta slag — ett uppklätt, prägligt show off-Indien — för att det skulle märkas i den blaserade storstaden. Men själv föredrog jag nog lundavariänten, där lokala resurser togs till vara på ett helt annat sätt i en djärv blandning av fri företagsamhet, fantasi och solidaritet.

Men Möt Indien-festivalen har varit — och är (ty en hel del av aktiviteterna fortsätter in på 1988) — avsevärt mer än mellan i Kungsträdgården och Kulturen. I Lund har man t ex visat utställningar av målade bonader från Bihar och en samling unika bronsstatyetter, och man har också (på Stadshallen) kunnat besöka "Mayapur Station", en

En fläkt av INDIEN

MATS OLLE OLSSON

Indiska festivalen satte krydda på hösten bl a i Lund. Medlemmar av Shri Ram Centre Puppet Theatre i Delhi dansade på Mårtenstorget.

illusorisk scenografisk miljöframställning av en indisk järnvägsstation med betelförsäljare och välförsedda tidningsstånd.

En del liknande scenografiska arrangemang ingick i den stora utställningen Folklig konst på Kulturhuset i Stockholm. Där fanns chai-stånd, cigarettkiosker, rakstugor m m, en cykelriksha med punktering på framhjulet och en så gott som åkduvlig scootertaxi hitflugna direkt från verklighetens indiska gator. Dessutom visades ett rikt urval av indisk folklig konst från grottmålningar till dagens färgsprakande billboards, de jättestora filmaffischer. Man kände igen sig i mycket, och trots avsaknaden av ljud och dofter kunde man känna sig förflyttad till Indien. Men jag kan tänka mig att den som inte själv varit där gärna skulle ha velat ha lite bättre beskrivningar och förklaringar än vad som bjöds.

Utbudet av kulturaktiviteter med indisk anknytning har varit mycket stort,

inte bara i Stockholm och Lund utan också på andra håll. Och även om mycket har slagit igen när dessa rader publiceras, kommer en lång rad arrangemang att fortsätta in på nästa år, t ex "Indisk textil" på Kulturhuset, "Gatans musik" på Musikmuseet i Stockholm, "Fem indiska hantverkare" på Etnografiska museet eller den stora utställningen av indiska konstskatter, "Skönhetens spegel" på Östasiatiska museet.

Det är alltså inte för sent att möta Indien i Sverige, och det finns all anledning att ta tillvara de möjligheter som fortfarande bjuds. Man kan diskutera och kritisera enskildheter i det väldiga festivalprogrammet, men som helhet tror jag att Möt Indien-projektet har fungerat som det var tänkt: det har fört oss en liten bit närmare Indien — också om det i någon mån råkat komma i skuggan av Boforsaffären.

Tomas Löfström

